

SA BUKA KEKENU TE SAMUELA Sa Vinabakala

Sa buka kekenu te Samuela si tozia sa vinar-ihobei pa Izireli pa toso tadi na tie varipitui kamo koasa toso va turu banara si arini. Sa hinobe hie pa tinoa butubutu pa Izireli si ta evana mo koari ka neta tie: Samuela, sa tie varipitui mumudi, e Saula, sa banara kekenu, meke e Devita. Sa vivineina sa tinoa te Devita sipu lopu ele koa banara si asa si ele ta varigara la koasa vivineina sa tinoa tadi Samuela meke Saula.

Sa natina sa buka hie, si kekenono gua mo koari kaiqa kinubekubere tinozi saripu ta kubere koari na Kinubekubere Hope Koadi, sapu sa rinaerane nabuna koe Tamasa si va mae ia sa minana meke sa minataqara, ba na vina gugue si va mae ia sa tinahuara. Ta tozi va bakala si hie koasa zinama te Zihova koasa hiama Ila pa 1 Samuela 2:30 "Kaqu va lavati Rau saripu va lavata Au si Arau, ba kaqu kilu i Rau si arini pu va gugue mae koa Rau," gua.

Ta kubere koasa buka sari na vinarihenie binalabala koasa gugua sa vina turuna sa binaara. Ta gilana sapu e Zihova telena si na Banara hinokara pa Izireli si Asa, ba koasa Nana inolana koasa tinepa tadi na tinoni, si vizatia Zihova si keke banara. Samuela tugo si lopu qetu ni sari na tinoni pu hiva nia meke etulu pania se Zihova. Sa ginugua arilaena si pude sa banara meke sari na tinoni Izireli si pude koa kaurae

koasa niniranira meke na tinolie te Tamasa pude koasa Nana binañara si sari na tie tagotago na tie habahuala, si kaqu ta kopue valeana koa Sa.

Sari na Nati Pinagaqahana sa Buka

Samuela sa tie varipitui pa Izireli. Hinia 1:1 kamo hinia 7:17

Ta evañae banara se Saula. Hinia 8:1 kamo hinia 10:27

Sa vuaheni kekenu pa binañara te Saula. Hinia 11:1 kamo hinia 15:35

Devita meke Saula. Hinia 16:1 kamo hinia 30:31

Sa minate te Saula meke sari na tuna. Hinia 31:1-13

Elikana meke sa Nana Tatamana pa Saelo

¹ Koanana si keke tie pozana Elikana, sapu na tie pu koa koasa vasileana Rama koari na toqere tanisa butubutu Iparemi. Na tuna e Zerohamu si asa sapu sa tuna e Elihu, sa tuna e Tohu, sapu sa tuna e Zupa. ² Se Elikana hie si karua nana barikaleqe, ari Hana meke e Penina. E Penina si ari tuna ba e Hana si loke tuna. ³ Ninae vuaheni si hoke taluarae pa Rama meke la pa Saelo se Elikana pude la vahesia na va vukivukihi la koe Zihova Tadi na Qeto Minate^d, * vasina koa sari tuna Ilai, ari Hopini meke Pinehasi, sari karua hiamate Zihova. ⁴ Koari hopeke toroso pu va vukivukihi se Elikana, si hoke poni nia sa keke hinia miti koe Penina meke hopeke keke hinia koari hopeke nana koburu. ⁵ Tataru va

---

* **1:3** Zihova Tadi na Qeto Minate si na inilirina sa zinama Lord of Hosts. Mi tiroa sa vina bakala pa dikisinare pa mudina sa Buka Hope.

sisigiti nia sa se Hana, ba hoke keke mo hinia* si poni nia sa, sina va tigea e Zihova pude lopu podo koburu. ⁶ Hoke ñoñovalia meke zama va goregore ia e Penina se Hana, sina va tigea Zihova si asa. ⁷ Doduru vuaheni sipu sage la pa vetu te Zihova si arini, si hoke va talotaña sisigitia Penina se Hana, ke hoke kabo meke lopu hiva henahena si asa. ⁸ Hoke nanasia Elikana sapu sa nana palabatu si asa, “Hana na sa si kabo nia goi? Na vegua ke lopu henahena si goi? Na vegua, ke hoke talotaña sisigiti si goi? Vegua lopu arilaequ tu si rau koa goi hola ni ka manege puta koburu koreo?”

Hana meke Ilai

⁹⁻¹⁰ Keke rane sipu beto henahena si arini pa korapa vetu te Zihova pa Saelo, si gasa turu se Hana. Talotaña hola, meke kabo sisigiti sipu varavara la koe Zihova si asa. Pa totošo tugo asa, si habotu pa nana vasina se Ilai sa hiamata tata pa sasada. ¹¹ Tavetia Hana si keke vina tatara nabuna, “Zihova Tadi na Qeto Minate, Mu doño mae koa rau na Mua nabulu! Mu doño maea sa qua tinasuna, Mamu balabala au! Mu lopu muliñi nau! Be guana poni nau Goi si keke tuqu koreo, si va tatara nia rau si hie sapu kaqu va madi pule atu nia rau koa Goi si asa pa doduruna sa nana tinoa, meke lopu kaqu hite ta koto sari na kaluna*.” *

---

* **1:5** Lopu bakala sa vesi hie pa Hiburu. Kaiqa si balabala ia sapu tataru nia sa, ke vala ia sa si karua hinia, kaiqa tie pule si balabala ia sapu tataru nia e Elikana ba sina tigena ke ponía sa si keke hinia mo, gua. * **1:11** Kaqu na tie naziraiti si asa. Mi doño la pa Naba 6:5: * **1:11** Nab 6:5

¹² Lopu hite makudo varavara la koe Zihova se Hana, ele seunae nia tu, meke doṇodoṇo la i e Ilai sari na beruna. ¹³ Varavara goḷomo mo si asa, qimuqimutu sari beruna, ba lopu ta avoso sari na mamalaṇina. Ke balabala ia Ilai sapu na naponapona si asa, ¹⁴ ke zama la koa sa, “Mamu beto va titie nia sa mua ninaponapo! Va betoa sa mua ninaponapo. Mamu koa gilae pule!”

¹⁵ “Lokari, baṇara, lopu viviri si rau,” gua si asa. “Lopu naponapoqu si rau! Na talotana qua, meke varavara, va vura lani rau koe Zihova sari qua tinasuna. ¹⁶ Mu lopu balabala nau keke barikaleqe loke laequ guni nau goi. Na varavara guahe si rau sina na kulusu.”

¹⁷ “Ego, mu taloa va bulei tu,” gua se Ilai. “Mani poni nigo sa Tamasa pa Izireli gua sapu tepa ia goi koa Sa.”

¹⁸ “Mani ta evaṇa koa rau sari na mua zinama tataru,” olaṇa gua se Hana. Meke tiqe taloa si asa, la henahena, meke lopu balabala mamata pule.

Sa Pinodo meke sa Vina Madina e Samuela

¹⁹ Pa koivugona si vaṇunu munumunu hokara se Elikana meke sari nana tamatina, meke sipu beto vahesia rini se Zihova si pule la pa dia popoa soti pa Rama si arini. Meke va tata ia Elikana sa loana se Hana, meke olaṇia Zihova sa nana vinaravara. ²⁰ Gua asa, ke aritiana si asa, meke podoa sa si keke tuna koreo. Poza nia Samuela*

---

* **1:20** Sa ginuana sa pozana “Samuela” si na “Pozana Sa si El”. Sa ginuana El si na Tamasa pa Hiburu.

sa si asa, meke tozi va bakalia sa, “Sapu gua tepa ia rau koe Zihova si vagia rau,” gua.

²¹ Meke kamo pule si keke tozoso te Elikana meke ri kasa nana tamatina pude sage pule la pa Saelo pude tavetia sa vina vukivukihi sapu hoke ta tavete pa hopeke vuaheni, meke keke vina vukivukihi arilaena sapu ele va tatara veko nia sa. ²² Ba koasa tozoso hie si lopu somana luli se Hana. Tozi nia sa sa nana palabatu, “Pana luara susu tu sa koburu, si kaqu turana la nia rau koasa vetu te Zihova, vasina kaqu koa si asa pa doduruna sa nana tinoa.”

²³ Meke olana se Elikana, “Leana mo, tavetia mo gua sapu leana koa goi, mamu koa mo pa vetu osolae va luara nia susu goi si asa. Mani va gorevura hinokaria e Zihova sa mua vina tatara.” Ke koa hola mo pa vetu se Hana meke kopu nia sa sa nana koburu.

²⁴ Sipu ele va luara nia susu sa, si paleke la nia sa pa Saelo si asa. Paleki sa si ka manege puta kilo palava, meke keke bogu kapu kurukuru sinia na kolo vaeni meke turana la nia tugo sa keke bulumakao neta vuahenina. Meke turana la nia sa pa vetu te Zihova pa Saelo sa koburu Samuela sipu korapa hitekena. ²⁵ Sipu ele va matea rini sa bulumakao, si turana la nia rini koe Ilai sa koburu. ²⁶ Zama se Hana, “Banara, balabala au tugo goi? Arau mo sa barikaleqe sapu turu tani, meke varavara la koe Zihova. ²⁷ Tepa la ia rau koa Sa sa koburu hie, meke poni nau Sa gua sapu tepa ia rau. ²⁸ Ke va madi la nia rau koe Zihova si asa. Be ve seunae gua sa nana

tinoa, ba kaqu te Zihova si asa.” Meke vahesia rini se Zihova vasina.

2

Sa Vinaravara te Hana

¹ Varavara guahe se Hana:*

“Ele va siñi nia qinetuqetu e Zihova sa buloqu;
va niñira au Sa si rau koa gua sapu ele taveti
Sa!

Hegere ni rau sari na qua kana;
qetuqetu hola si rau sina ele toka nau sa
Tamasa.

² Loke tie si hopena na tonoto kekenoño gua e
Zihova;
loke tie si kekenoño gua Asa,
loke Patu aqoroana sapu kekenoño gua sa
nada Tamasa.

³ Mamu beto zama vahesi pule Nigo,
mamu lopu zama ni sari na mua zinama
vinahesi pule.

Ura e Zihova si na Tamasa gilagilana,
meke vilasi Sa sari doduru gua pu evani ri
na tie.

⁴ Sari na bokala tadi na tie varipera niñiradi si
ele ta moku beto,
ba saripu malohorodi tu si niñira.

⁵ Sari na tinoni pu ta poni valeana ginani
tatasana,
si tavetavete mo kamahire meke vagi ginani,
ba saripu oviadi si lopu hite ovia pule.

Sa barikaleqe tigena si ele podoi sa ka zuapa
tuna,

---

* **2:1** Lk 1:46-55

ba sa barikaleqe sapu soku tuna si namu murimuri taloa beto tu.

⁶ E Zihova si va mate meke va toa pule tie; garunu lani Sa pa popoa tadi na tie matedi sari na tinoni, meke turaṇa pule ni Sa si arini.

⁷ Hoke va habahuala i Sa si kaiqa tie meke va tagotago i Sa si kaiqa. Va pepekae i Sa si kaiqa, meke ovulu sage ni Sa si kaiqa.

⁸ Va tekulu pule i Sa sari na tie habahuala pa korapa kavuru, meke ovulu sage ni Sa saripu habahuala sisigiti koari na dia minalaṇa.

Va baere ni koburu tavia Sa si arini; meke va lavati Sa si arini.

Sa sinokiraena sa pepeso si va podaki e Zihova; koa rini si kuri ia Zihova sa kasia popoa.

⁹ Kopu totoko ni Sa sari na tie raṇerane pa dia tinoa, ba sarini pu va guguedi si taluara palae pa hinuporo, sina lopu boka koa mataqara si keke tie pa nana niniraṇira soti.

¹⁰ Sari na kana te Zihova si kaqu tava mate beto; kaqu velavela gore mae guana paka maṇauru si Asa koa rini.

Kaqu varipitui nia e Zihova sa doduruna sa kasia popoa;

kaqu ponia niniraṇira Sa sa Nana baṇara.

Kaqu va mataqaria Sa sa Nana baṇara ta vizatana.”

¹¹ Meke tiqe pule la pa nana popoa soti pa Rama se Elikana, ba sa koreo se Samuela si koa hola tu pa Saelo, meke nabulu nia sa se Zihova pa tinokae te Ilai sa hiama.

Sari na Tuna Ilai

¹² Sari na tuna e Ilai si namu kaleadi hola. Lopu hiva va avoso la ia rini se Zihova, ¹³ babe kopu ni sari na tinarae gua sapu kaqu tavetia sa hiama koari na tie. Be guana korapa va vukivukihi nana si keke tie, si hoke mae sa nabulu tanisa hiama, palekia sa si keke poka sapu ka neta livolivona sipu korapa ta raro sa miti, ¹⁴ meke hoke suni la nia sa sa nana poka pa korapa raro, meke gua sapu vagi vura ni sa poka si tanisa hiama tugo si arini. Sari doduru tie Izireli pu mae pa Saelo pude va vukivukihi gua, si hoke ta tavete gua la mo asa. ¹⁵ Meke gua pule he: sipu lopu ele ta magu paqaha sa deana pude ta sulu va vukivukihi la koe Zihova, gua, ba hoke mae sa nabulu tanisa hiama meke zama koa sa tie pu korapa va vukivukihi, “Mu poni au kaiqa miti pude telena sa hiama raro; lopu kaqu hiva ni sa sari na miti pu ele ta raro, ba na miti makatadi tu, gua.”

¹⁶ Be olaña guahe sa tie, “Mada tavetia gua sapu toñoto, mada sulu kenu pania sa deana, beto mamu tiqe vagia gua sapu hiva nia goi.” Ba hoke zama tu sa nabulu tanisa hiama, “Lokari! Mamu va maea tugo kamahire! Be lopu gua goi, si kote atu saputu vagi mo rau si arini!”

¹⁷ Sa sinea tadi na tuna Ilai hire si kaleana sisigiti pa dinono te Tamasa, sina loke dia pinamaña koa sa vinariponi la koe Zihova.

Samuela pa Saelo

¹⁸ Pa toতোস হি়ে সি পোদালাে নাবুলু নিয়া সা কৌরো Samuela se Zihova. Va sagea sa si keke poko hiamā hopena. ¹⁹ Hopeke vuaheni si hoke piti ponīa sa tinana si keke poko doduru hite tanīsa meke paleke la nīa sa sīpu luli koasa loana, pude la va vukivukihi nīa sa vīna vukivukihi sapu hoke ta tavete pa hopeke vuaheni. ²⁰ Meke hoke mana nīa Ilaī se Elikana meke sa nana barikaleqe, meke zama koe Elikana, “Mani ponigo e Zihova kaiqa koburu pule koasa barikaleqe hie pude na hinobena sa koburu sapu va madi la nīa goi koa Sa.” Sīpu hola sapu gua asa si pule la pa dia vasileana soti si arinī.

²¹ Mana nīa e Zihova se Hana, ke podoi pule sa si ka neta tuna kouro meke karua tuna vineki. Noma sage meke nabulu nīa sa kouro Samuela se Zihova pa vetu hopena.

Ilaī meke sari na Tuna Kouro

²² Namu barogoso nopele kamahire se Ilaī. Ele avoso betoi tu sa sari doduru hahanana pu taveti rīna tuna koari na tie Izireli; hoke puta turāni tugo rīni sari na barikaleqe pu tavetavete pa sasadana sa vetu Hope pa kenuna Zihova. ²³ Ke zama si asa koa rīni, “Na vegua ke evāni gamu sari na hahanana gua arinī? Doduru tie mo tozi nau guguadi sari na hahanana kaleadi pu taveti gamu. ²⁴ Mi noso, ba karu tuqu! Hie si keke hahanana lopu leana sisigiti sapu korapa zama nīa rī na tinoni te Zihova! ²⁵ Be guana va sea la koa keke tie si keke tie, si kote toka nīa Tamasa si asa; ba esei kote boka lavelave hukata nīa sa tie sapu tavete va sea la koe Zihova?” Ba lopu hiva

va avosia ri karua sa tamadia, sina ele balabala ia tu Tamasa pude va matei sarini.

²⁶ Noma sage sa koreo Samuela* meke ta getue koe Zihova meke koari na tie.*

Sa Kinorokorotae Lagua koasa Tatamana te Ilai

²⁷ Keke poropita si mae koe Ilai na paleke mae nia sa sa inavoso hie te Zihova: “Sipu koa tava pinausu se Eroni sa tiatamamu meke sari na nana tatamana koa sa banara pa Izipi, si va vura pule Nau Telequ si Rau koe Eroni. ²⁸ Koari doduru butubutu pa Izireli si ele vizatia Rau sa nana puku tatamana pude na Qua hiamā, pude tavetavete koasa hope, pude va uqua sa vina uququ, meke pude poko nia sa poko tana hiamā pude zama mae koa Arau. Meke Arau poni nia sa vina malumu pude kopu nia si keke kukuruna sa vina vukivukihi sapu tava uguna koa sa hope.*

²⁹ Na vegua, ke doño okoro ni tu gamu pa pinuhi sari na vina vukivukihi na vinariponi saripu okoro ni Rau koa ri na Qua tie? Ilai, na vegua ke va lavata hola i goi sari na tumu hola nau si Arau, meke va malumi tu goi pude va noboko pule ni koari na kukuru ginani leadi saripu va maei ri na tinoni koa Rau?

³⁰ Arau Zihova, sa Tamasa tadi pa Izireli, sapu ele va tatara nia pukerane sapu sa mua tatamana meke na mua butubutu si kaqu nabulu Nau guari na hiamā doduru toso. Ba, kamahire zama si

---

* **2:26** Sa ginuana sa pozana Samuela si “Sa pozana Sa si El. El sina zinama papakana koasa pozana Elohim. Sa ginuana Elohim si na Tamasa.” * **2:26** Lk 2:52 * **2:28** Ekd 28:1-4; Liv 7:35-36

Rau sapu hobeia Rau sa Qua zinama! Kaqu va lavati Rau saripu va lavatau si Arau, meke kaqu kilui Rau si arini pu va gugue mae koa Rau. ³¹ Mu avoso mae, korapa mae sa totošo pana kaqu va mate betoi Rau sari doduru koreo vaqura pa mua tatamana na mua butubutu, ke loketona tie pa tutimu goi si kaqu koa hola kamoā barogoso. ³² Kaqu koa tasuna si agoi meke kaqu okoro ni goi sari doduru minana sapu kaqu vala ni Rau koari votiki tie Izireli, ba loke tie pa mua butubutu si kaqu toa kamoā barogoso. ³³ Ba kaqu va toaia Rau si keke tie koasa tutimu pude na hiama meke nabulu nau si Arau. Ba kaqu behu si asa meke malohoro pa rinaṇeraṇe meke sari doduru votiki tie pa tutimu si kaqu mate pa vinaripera.

³⁴ Pana mate beto sari karua tumu koreo sari Hopini meke e Pinehasi koasa rane tugo asa, si kaqu vata dogoro nigo sapu sari doduru tiṇitona pu ele zama ni Rau si kaqu gorevura beto.* ³⁵ Kaqu vizatia Rau si keke hiama sapu kaqu nabulu zonazona Nau meke taveti sari na tinavete saripu hiva ni Rau pude taveti sa. Kaqu va malumi Rau sari na tutina pude nabulu nia sa banara ta vizatana doduru totošo. ³⁶ Kaiqa ri na tutimu goi pu toa si kaqu la koa sa hiama sana meke tepa poata na ginani, meke pude tava malumu pude toka ni sari na hiama, pude boka vagi kaiqa toṇa pude hena gua.”

3

---

* 2:34 1 Samuela 4:11

Vura koe Samuela se Zihova

¹ Koa ri na rane sara, sipu nabulu nia Samuela se Zihova pa tinolitolie te Ilai, si ka visavisa mo sari na inavoso meke sari na dinogodogorae pu mae guadi koe Zihova. ² Koasa totoso asa si ele barogoso na podalae behu se Ilai, meke sipu boni sa popoa, si korapa puta nana pa nana vasina. ³ Se Samuela si puta nana pa korapa vetu hopena te Zihova, meke koa tugo vasina sa Bokese Vinariva Egoi. Sipu lopu ele kamo sa totoso vaqavaqasa, totoso korapa toa dia sari na zuke pa tuturuana zuke, ⁴ si mae tiokia e Zihova se Samuela. Olaña si asa, “Hiera si rau banara!” gua. ⁵ Meke haqala la koe Ilai si asa meke zama, “Tioko au goi, ke hiera si rau,” gua si asa.

Ba olaña se Ilai, “Lopu tioko igo rau, mu la eko pule,” gunia sa. Ke la eko pule se Samuela.

⁶⁻⁷ Tioko pulea pule Zihova se Samuela. Lopu gilania sa koreo sapu e Zihova si asa, sina lopu hite ele zama koasa tatasana se Zihova. Ke gasa tekulu la koe Ilai si asa, meke zama, “Tioko au goi, ke hiera si rau,” gua si asa.

Ba olaña se Ilai, “Tuqu, lopu tioko igo rau; mamu la eko pule.”

⁸ Tioko pulea pule Zihova se Samuela pa vina neta totoso, tekulu si asa, meke la koe Ilai, meke zama, “Tioko au goi, ke hiera si rau.” Tiqe gilania Ilai sapu e Zihova tu si tiokona se Samuela. ⁹ Ke zama si asa koasa, “Mamu la eko pule, meke be tioko pule igo Sa, si mu olaña guahe, ‘Mamu zama mae Zihova! Korapa va avoso sa Mua nabulu!’ mu gunia.” Ke la eko pule se Samuela.

¹⁰ Meke mae turu pule tugo vasina se Zihova, meke titioko pule si Asa gua tugo tatasana. “Samuela! Samuela!” gua. Olaña se Samuela, “Mamu zama mae, Zihova, korapa va avoso sa Mua nabulu.”

¹¹ Meke zama la koa sa se Zihova, “Kaiqa rane si kaqu tavete la nia Rau koa ri na tinoni Izireli si keketona sapu variva holoqoruna hola, meke be avoso nia rini sa guguana sa si kote ta duana beto si arini. ¹² Pa rane asa si kaqu tavetavete nia Rau sa Qua hiniva koasa puku tatamana te Ilai, podalae pa pinodalaena kamo pa vinabetona.

¹³ Ele tozi nia tu Rau si asa, sapu kaqu va kilasia Rau sa nana puku tatamana ninae rane, sina sari na hahanana tadi karua tuna si kaleadi meke lopu pamaña Nau rini si Arau. Gilania nana Ilai sapu gua asa, ba lopu va noso i sa si arini.

¹⁴ Ke tozi va bakalia Rau koasa tatamana te Ilai sapu loke vina vukivukihi babe na vinariponi pa vinahesi si boka va rizu pania sa sinea kaleana hie.”

¹⁵ Eko pa nana teqe se Samuela osolae rane, meke tiqe tekulu si asa, meke tukeli sa sari na sasadana sa vetu te Zihova. Matagutu nia sa pude vivinei nia koe Ilai sa guguana sa dinogodogorae. ¹⁶ Meke tiokia Ilai si asa, “Tuqu Samuela.”

Meke olaña se Samuela, “Hiera si rau,” gua si asa.

¹⁷ “Na sa si ele tozi nigo e Zihova?” Nanasa gua se Ilai. “Mu lopu tomea keketona koa rau. Kote va tasuna sisigitigo e Zihova si goi be lopu tozi nau goi sari doduru ginugua,” gua si asa. ¹⁸ Ke tozi e Samuela koasa sari doduru tiniona. Lopu

tome hokaria sa si keketona. Zama se Ilai, “E Zihova si Asa; ke mani tavetia Sa gua sapu leana koa Sa.”

¹⁹ Sipu noma sage se Samuela, si koa koasa se Zihova meke va gorevura i Sa sari doduru tinona gua pu zama ni e Samuela. ²⁰ Ke sari doduru tinoni pa doduruna sa popoa Izireli, podalae pa vasileana Dani meke kamo pa Biasiba, si gilania sapu e Samuela si na poropita hinokara te Zihova. ²¹ Hoke vura se Zihova koe Samuela pa Saelo meke zama koasa, meke va nonoga pule nia se Zihova koe Samuela pa Nana zinama. Ke gua asa sipu zama se Samuela si va avoso sari doduru tie Izireli.

4

Ta Saputu Vagi sa Bokese Vinariva Egoi

¹ Koa sa tooso asa si varigara sari na tie Pilisitia pude varipera koari na tie Izireli gua, ke topue la sari na tie Izireli pude la varipera koa rini. Va turu i ri na tie Izireli sari dia ipi pa Ebeneza meke sari na tie Pilisitia si pa Apeka.

² Rapata sari na tie Pilisitia, meke sipu ninira sa vinaripera si va kilasi rini sari na tie Izireli, meke tata ka made tina tie si va mate i rini pa vinaripera. ³ Sipu pule mae pa dia vasina sari na tie pu toa, si zama sari na koimata tadi na tie Izireli,

“Na vegua ke va malumu mae i tu Zihova sari na tie Pilisitia pude va kilasa gita pa rane hie? Aria mada la palekia gana sa Bokese Vinariva Egoi te Zihova pa Saelo, pude mani luli koa gita pude harupu gita koari na nada kana,” gua. ⁴ Ke garunu lani pa Saelo

rini kaiqa rina tie meke vagia rini sa Bokese Vinariva Egoi te Zihova Tadi na Qeto Minate sapu sa Nana habohabotuana Baṅara panaulu pa varikorapadi rina mateana koasa Bokese. Meke sari karu tuna e Ilai, ari Hopini meke Pinehasi si somana lulia tugo sa Bokese Vinariva Egoi.*

⁵ Sipu kamo tugo sa Bokese Vinariva Egoi hie, si vala betoa ri na tie Izireli sa kukili qetu, ke madidiri tu sa pepeso. ⁶ Avosia ri na tie Pilisitia sa kinukili meke zama, “Avoso latu sa kinukili pa vasina tadi na tie Hiburu! Na sa ginuana sia?” Meke sipu gilania rini ginuana sapu ele kamo sa Bokese Vinariva Egoi te Zihova koasa vasina tadi na tie Hiburu, gua, ⁷ si matagutu si arini; meke zama, “Keke Tamasa si ele kamo koasa dia vasina gua! Tinasuna si kamo koa gita kamahire! Sina loke tinitoṅa si ele ta evaṅa guahe koa gita visoroihe! ⁸ Esei kaqu boka harupu gita koari na tamasa niṅiradi sara? Arini mo sari na tamasa pu seke va matedi sari na tie Izipi pa popoa qega! ⁹ Mi koa varane gamu na tie Pilisitia! Varipera guana tie, sina kote ta evaṅae pinausu mo tadi na tie Hiburu si gita, kekenoṅo gua sapu ele nada pinausu mo gita si arini. Ke varipera va niṅira guana tie.”

¹⁰ Ke varipera va niṅira sari na tie Pilisitia, meke va kilasi rini sari na tie Izireli, ke govete pule la pa dia popoa. Na mate eono si ta evaṅa: ka tolonavulu puta tina tie varipera pa Izireli si mate. ¹¹ Ta vagi tugo sa Bokese Vinariva Egoi te Tamasa, meke sari karua tuna e Ilai, Hopini meke Pinehasi, ba mate tugo.

---

* 4:4 Ekd 25:22

Sa Minate te Ilai

¹² Keke tie pa butubutu te Benisimane si podalae haqala tu pa vasina pu variperai rini, meke kamo la tu pa Saelo koasa rane tugo asa. Pude vata dogoro nia sa nana tinalotaña gua, si rikati sa sari nana poko meke binu nia pepeso sa sa batuna. ¹³ Se Ilai, sapu talotaña hola nia sa sa Bokese Vinariva Egoi, si korapa habotu hakehakei pa nana habohabotwana pa kali siraña. Urahae nia sa tie sa inavoso koasa vasileana nomana, ke kabo beto pa minatagutu sari doduru tie. ¹⁴ Avosia Ilai sa ninoveoro, ke nanasa si asa, “Na sa ginuana sa ninoveoro hie?” Tuturei la si keke tie koe Ilai pude tozi nia sa inavoso. ¹⁵ Se Ilai si ka sia navulu vesu vuahenina meke tata lopu dodogorae hokara si asa. ¹⁶ Zama sa tie, “Arau si govetequ pa vinaripera, meke haqala pule tonoto mae mo tani ninoroi.”

Nanasia Ilai si asa, “Tuqu, nasa si ta evaña?”

¹⁷ Olaña sa tie paleke inavoso, “Govete ni ri na tie Izireli sari na tie Pilisitia, na va kilasa va kaleana gami rini si gami! Keke pule, si sari na tumu koreo sari Hopini meke Pinehasi ba mate tugo, meke sa Bokese Vinariva Egoi ba ta saputu vagi tugo!” gua si asa.

¹⁸ Sipu poza ia tugo sa tie sa Bokese Vinariva Egoi, si hoqa pule gua pa mudina se Ilai pa kapa sasada. Na barogoso sisigiti si asa, meke noboko tugo, ke hoqa noto nia meke mate. Koa na koimata pa Izireli si asa ka made navulu puta vuaheni.

Sa Minate tanisa Nabokona e Pineasi

19 Sa roana e Ilai, sa barikaleqe te Pinehasi si aritiana, meke tata hokara sa nana tooso pude podoa sa sa tuna. Sipu avoso nia tugo sa sapu ta saputu vagi sa sa Bokese Vinariva Egoi, meke mate tugo sa roana meke sa loana gua, si podalae ta sigiti va hodaka mo si asa, meke podopodo. 20 Sipu korapa ta sigiti sa, si zama la ia sa barikaleqe sapu toka nia si asa, “Mu varane! Na tumu koreo!” gua. Ba lopu va gunagunana pude avosia na olaña sa. 21 Poza nia Ikabodi* sa sa koreo, sa ginuana si guahe, “Ele taluarae sa Tamasa ninirana pa Izireli gua.” Zama si asa koasa guguana sapu ta saputu vagi sa Bokese Vinariva Egoi, meke sa minate tanisa roana meke sa loana. 22 Zama si asa, “Taluarae sa Tamasa ninirana koa gita na tie Izireli gua, sina ta saputu vagi sa Bokese Vinariva Egoi te Tamasa.”

5

Koa Koari na Tie Pilisitia sa Bokese Vinariva Egoi

1 Sipu ele vagia ri na tie Pilisitia sa Bokese Vinariva Egoi si paleke vagia rini pa Ebeneza meke la pa dia vasileana lavata pa Asidodi, 2 paleke nuquru nia rini koasa zelepade tanisa dia tamasa Daqoni, meke vekoa rini pa kapana. 3 Pana munumunu hokara pa koivugona si dogoria ri na tie pa Asidodi sapu sa beku Daqoni si hoqa todoño gore pa pepeso pa kenuna sa Bokese Vinariva Egoi te Zihova, ke ovulu va turu

---

* **4:21** Sa ginuana Ikabodi si “Loke Qulori” sina ele taluarae sa Bokese Vinariva Egoi.

pulea rini si asa meke veko pule la nia rini si asa pa nana tuturuana. ⁴ Pana munumunu hokara pule pa rane vina rua si hoqa pule gana tugo; batuna meke sari karua limana si eko dia tu pa sasada; sa tinina mo si koa hola. ⁵ Gua asa pa rane ninoroi sari na hiamā te Daqoni, meke sari doduru pu vahesia si asa pa Asidodi si hoke kasopo hola nia mo meke lopu hoke enea sa vasina asa.

⁶ Va kilasa va kaleani Zihova sari na tie pa Asidodi, meke va mataguti Sa. Va kilasi Sa si arini, meke sari na tie pa ninae pinaqaha popoa pu koa vari likohae si va moqo betoi Sa. ⁷ Sipu gilania rini gua sapu ta evaṅa si zama si arini, “Gita meke sa nada tamasa Daqoni si tava kilasa koasa Tamasa tadi pa Izireli. Lopu kaqu va seunae ia gita sa Bokese Vinariva Egoi pude koa tani.” ⁸ Ke garuni rini sari na tie paleke inavoso, meke la tioko varigara mae ni sari ka lima banara Pilisitia, meke nanasi rini, “Na sa kaqu tavete nia gita sa Bokese Vinariva Egoi tanisa Tamasa pa Izireli hie?” gua si arini.

“Paleke la nia pa Qati,” gua si arini; ke paleke la nia rini pa Qati si asa, keke vasileana lavata tugo tadi tie Pilisitia. ⁹ Ba sipu ele kamo sa vasina, si va kilasia tugo Zihova sa vasileana, meke va matagutu i Sa. Va kilasa ni moqo Sa, sapu vura koari doduru tie pu koa koasa vasileana lavata, tie vaqura na barogoso tugo. ¹⁰ Ke garunu la nia pule rini pa Ekoroni sa Bokese Vinariva Egoi, keke vasileana lavata tugo pa Pilisitia. Ba sipu kamo tugo si asa vasina, si podalae velavela sari na tie, “Paleke mae nia

rini tani sa Bokese Vinariva Egoi tanisa Tamasa pa Izireli pude va mate beto gami gua!" ¹¹ Ke tioko pulei rini sari na banara tadi na tie Pilisitia meke zamai, "Mi garunu pule la nia sa Bokese Vinariva Egoi pa Izireli koa rini pu tagona, pude lopu va mate gami Sa meke sari na tumami." Tarazuzu pule sa doduruna sa vasileana lavata sina va kilasa va kaleani Sa si arini. ¹² Arini pu lopu mate si vurai moqo pa tinidi, ke varavara la koari dia tamasa sarini pude ta tokae gua.

6

Sa Pinule Tanisa Bokese Vinariva Egoi

¹ Sipu ele koa pa Pilisitia sa Bokese Vinariva Egoi te Zihova koa ri ka zuapa sidara, ² si tioki ri na tinoni sari na hiamana na tie vakuvakutae tadirini meke nanasi rini, "Na sa kaqu tavete nia gami sa Bokese Vinariva Egoi te Zihova gua? Be garunu pule la nia gami koa rini pu tagona, sa si kaqu garunu luli turaṅae nia gami si asa?"

³ Olaṅa si arini, "Be guana va pulea gamu sa Bokese Vinariva Egoi tanisa Tamasa pa Izireli, si kaqu garunu turaṅae nia si keke vinariponi pude na vinulasadi ri na mia sinea. Sa Bokese Vinariva Egoi hie si lopu kaqu tava pule moka, be loke vinariponi lulia. Koasa sirana gua mo hie si kaqu ta salana si gamu, meke kaqu gilania tugo gamu sapu na vegua ke lopu makudo va kilasa gamu Sa."

⁴ "Na vinariponi sa si kaqu garunu la nia gita koa Sa?" gua sari na tinoni.

Olaṅa sarini, "Ka lima qolo kineha moqo meke ka lima kurezu qolo, hopeke eke koari hopeke

baṅara Pilisitia. Kekeke mo sa oza sapu ta garunu atu koa gamu doduru meke koari ka lima baṅara. ⁵ Kaqu taveti gamu sari na kinehadi ri na moqo meke na kurezu saripu va kaleania sa mia popoa, meke kaqu va lavatia gamu sa Tamasa tadi pa Izireli. Gina kote beto va kilasa gamu Sa, meke sari mia tamasa na mia popoa. ⁶ Na vegua ke kaqu luli mia hiniva gugua sa baṅara pa popoa Izipi meke sari nana tie si gamu? Mi lopu muliṅi nia gua sapu tavete guni ni Tamasa si arini, osolae va malumi Pero sari na tie Izireli pude taluarae pa Izipi. ⁷ Ke mi va namanama ia keke totopili vaqurana meke karua bulumakao tugo saripu lopu ele ta tavetavetae. Pusi lani koasa totopili, mamu hadu puleni sari na tunadi pa dia bara. ⁸ Vagia sa Bokese Vinariva Egoi te Zihova, mamu va suraṅia koasa totopili, mamu voi i pa keke bokese pa kapana sa sari na kineha qolo saripu korapa garunu lani gamu koasa, na vinariponi pude vulasa pani sari na mia sinea. Va topue la ia sa totopili koasa nana inene, mani taloa telena. ⁹ Mamu kopu luli nia; be guana ene toṅoto la ia sa sa vasileana pa Beti Semesi, sa ginuana asa si sa Tamasa tadi pa Izireli garunu mae nia sa oza kaleana hie koa gita. Ba be lopu gua asa, si kaqu tiqe gilania gita sapu lopu asa garunu mae nia sa oza; ba pude ta evaṅa mo si asa.”

¹⁰ Lulia rini sapu gua ta tozi nia rini. Vagi rini si karua bulumakao meke pusi lani rini koasa totopili, meke tukui rini pa bara sari na tunadi. ¹¹ Vekoa rini pa totopili sa Bokese Vinariva Egoi, meke sa bokese voi ia rina kinehadi rina moqo

meke na kurezu qolo. ¹² Topue ene la sari na bulumakao koasa sirana sapu la gua pa Beti Semesi, meke ene toṅoto lamo vasina; lopu hite taliri lamae pa sirana. Kabokabo tokele sipu ene la si arini. Sari ka lima banara Pilisitia si ene luli si arini, kamo tu koasa voloso pa Beti Semesi.

¹³ Sari na tie pa Beti Semesi si korapa pakete huiti pa lolomo, meke sipu doṅo va hodaka sage rini meke dogoria sa sa Bokese Vinariva Egoi si kapuna qetu si arini. ¹⁴ Ene toṅoto mae koasa inuma tana keke tie pozana Zosua, sapu koana pa Beti Semesi. Noso vasina sa totopili pa kapana keke patu lavata. Sokoi rina tinoni sari na hudana sa totopili meke va matei rini sari na bulumakao, meke vala i rini pude na vina vukivukihi vina uququ la koe Zihova. ¹⁵ Ovulu va goreia sa hiama sa Bokese Vinariva Egoi, meke sa bokese sapu voi ia na qolo, meke va hakei rini pa patu lavata. Meke tavetia rina tie pa Beti Semesi sa vina vukivukihi vina uququ meke kaiqa pule vina vukivukihi la koe Zihova. ¹⁶ Sari ka lima banara Pilisitia si dodogoro dia mo koari na tinavete sapu gua tavete i rini, beto meke tiqe pule la dia pa Ekoroni koasa rane tugo asa.

¹⁷ Sari na tie Pilisitia si vala i rini koe Zihova sari ka lima kineha moqo qolo guana vinariponi pude na vinulasadi rina dia sinea, hopeke eke koari na vasileana lavata pa Asidodi, Qaza, Asikeloni, Qati, meke Ekoroni. ¹⁸ Garunu lani tugo rini sari na kurezu qolo, hopeke eke koari ka lima vasileana pu banara ni ri ka lima banara Pilisitia, koari na vasileana nomadi pu ta bara va nabudi meke sari na vasileana loke baradi.

Sa patu lavata pa inuma te Zosua pa Beti Semesi vasina va hake nia rini sa Bokese Vinariva Egoi te Zihova, si korapa koa nana tugo kamahire na vina gilagilana gua sapu ta evaṇa.

¹⁹ Va matei e Zihova sari ka zuapa ṇavulu puta tie Beti Semesi sina doṇo nuquru la si arini pa korapana sa Bokese Vinariva Egoi. Meke koa talotaṇa sari na tinoni sina evaṇia Tamasa si keke vina mate tie sapu nomana hola pa vari korapadia rini.

Sa Bokese Vinariva Egoi pa Kiriati Ziarimi

²⁰ Ke zama sari na tie pa Beti Semesi, “Esei si kaqu boka turu pa kenua e Zihova, sa Tamasa hopena na madina hie? Pavei kaqu garunu la nia gita si Asa pude va seu ia koa gita?” ²¹ Ke garunu la tinoni pa Kiriati Ziarimi si arini pude la zama guahe: “Sari na tie Pilisitia si ele va pule mae ia sa Bokese Vinariva Egoi. Ke gore mae, mamu vagia.”

7

¹ Ke la vagia rina tie Kiriati Ziarimi sa Bokese Vinariva Egoi, meke paleke la nia rini koasa vetu tana keke tie pozana Abinadabi, sapu koa pa keke toqere. Va madia rini sa tuna sapu se Eleaza pude kopu nia si asa.*

Totoli nia Samuela sa Butubutu Izireli

² Sa Bokese Vinariva Egoi te Zihova si koa seunae hola tu pa Kiriati Ziarimi, kaiqa hiokona puta vuaheni tu. Koari na totosu hire si hoke

---

* **7:1** 2 Samuela 6:2-4; 1 Koron 13:5-7

koa tasuna na varavara tepatepa tinokae la koe Zihova sari na tie Izireli.

³ Zama se Samuela koari na tinoni Izireli, “Be guana kekere la koe Zihova si gamu pa doduru bulomia, si kaqu veko pani gamu sari doduru tamasa votivotikaedi meke sari na bekuna sa tamasa maqota se Asitoreti. Mi va madi puleni gamu koe Zihova pa doduruna sa mia tinoa, meke vahesi ekea mo si Asa telena, meke kaqu harupu gamu Sa koasa ninirānira tadi na tie Pilisitia.” ⁴ Ke veko pani rina tie Izireli sari dia bekuna e Beolo meke Asitoreti, meke vahesi ekea mo rini se Zihova.

⁵ Meke garunu lani Samuela sari na tie Izireli pude varigara pa Mizipa, meke zama guahe si asa, “Kaqu varavara la koe Zihova si rau, pude tokani gamu.” ⁶ Ke varigara beto pa Mizipa sari doduru. Utuvu vagi tugo rini si kaiqa kolo meke zoropo ni pude guana vinariponi la koe Zihova, meke madi si arini, meke lopu hena ginani koasa doduruna sa rane asa. Zama si arini, “Ele tavete va sea la koe Zihova si gami.” Pa Mizipa tugo si va tonoti Samuela sari vinari nominomie tadi na tie Izireli.

⁷ Sipu avoso nia ri na tie Pilisitia sapu varigara pa Mizipa sari na tinioni Izireli gua, si topue la sari ka lima banara Pilisitia meke sari dia tie pude la rapati gua. Avoso nia rina tie Izireli sapu gua asa ke matagutu si arini; ⁸ meke zama la koe Samuela, “Mi lopu makudo varavara la koe Zihova sa nada Tamasa pude harupu gita koari na tie Pilisitia.” ⁹ Va matea Samuela si keke tuna lami vaqurana meke va uqua sa sa doduruna pude na vina vukivukihi la koe Zihova. Meke

varavara la koe Zihova si asa pude tokani sari na tie Izireli, ke olaña Tamasa sa nana vinaravara. ¹⁰ Sipu korapa va vukivukihi se Samuela, si rizu mae sari na tie Pilisitia pude rapata gua; ba lopu sana raza sa raneboni na paka mañauru* kekenono guana velavela gore mae se Zihova koa rini. Namuna nunala va kaleana si arini meke govete pa hinoloqoru. ¹¹ Taluarae pa Mizipa sari na tie Izireli meke hadu luli rini sari na tie Pilisitia, tata kamo la gua tu pa Betikara; seke va matemate i rini pa sirana.

¹² Meke vagia Samuela si keke patu, meke va turua sa pa vari korapana Mizipa meke Seni, meke zama, “E Zihova si tokani gita doduru totošo,” Beto asa si poza nia sa, “Na Patu Tinokae.” ¹³ Ke tava kilasa sari na tie Pilisitia meke hukati Zihova si arini pude nuquria sa dia pinaqaha popoa rina tie Izireli, koari na totošo sapu toa se Samuela. ¹⁴ Sari doduru vasileana pu vagi ri na tie Pilisitia pa vari korapana Ekoroni meke Qati si tava pule beto la koari na tie Izireli, ke vagi pule beto ni Izireli sari doduru nana pinaqaha popoa. Meke koa nana sa binule pa vari korapadi ri na tie Izireli meke na tie Kenani.

¹⁵ Na koimata na tie tuturana meke vilavilasa se Samuela pa popoa Izireli koari na totošo sapu toa si asa. ¹⁶ Hopeke vuaheni si hoke ene la gua pa Betolo, Qiliqali, meke Mizipa si asa, meke koari na vasidi hire si hoke va toñoti sa sari na dia vinari nominomie. ¹⁷ Beto asa si hoke pule la pa nana vasina soti pa Rama si asa, vasina koa

---

* **7:10** Sa paka mañauru si na mamalañina Tamasa pa binalabala tadi na tie.

na koimata tadi pa Izireli si asa. Tavetia tugo sa si keke hope te Zihova vasina.

8

Tepaia rina Tinoni Izireli si Keke Baṅara

¹ Sipu barogoso se Samuela, si va koimata i sa sari na tuna pude na tie varipitui pa Izireli.

² Sa pozana sa tuna kenuna si e Zoili meke sapu mudina si e Abaeza^d. Koa palabatu pa Biasiba si arini. ³ Ba lopu lulia rini sa hahanana tanisa tamadia; na hinata poata mo si ṅalinali nia ri kara, ke hoke ta tabara golomo poata sari karua, meke lopu hoke vilasa va toṅoti ri kara sari na vinaritokei.

⁴ Meke varigara sari doduru koimata pa Izireli, meke la koe Samuela pa Rama, ⁵ meke zama koasa, “Ego, ele barogoso si goi, meke lopu lulia rina tumu koreo sa hahanana tamugoi. Gua asa ke, mamu vizatia keke ṅati baṅara pude baṅarani gami, pude ari mami baṅara si gami, gua rina votiki popoa pu ari dia!”* ⁶ Lopu qetu nia Samuela sa tinepa baṅara, ke varavara la koe Zihova si asa; ⁷ meke zama se Zihova, “Mu va avosi tu sari doduru tinitoṅa pu zama atu ni ri na tinoni koa goi. Na lopu agoi si kilu igo rini. Arau tu sapu lopu hiva Nau rini pude na dia Baṅara. ⁸ Podalae tu sipu turana vura ni Rau pa Izipi, si luara pani Au rini si Arau meke vahesi rini sari na votiki tamasa, meke kamahire si tavete atu nia rini koa goi gua sapu hoke tavetavete mae nia rini koa Rau. ⁹ Ke gua asa, mamu va avoso

---

* 8:5 Diut 17:14

lamo koa rini, ba mamu va balau valeani, mamu va bakala valeania koa rini gua sapu kaqu evana guni ri na dia banara si arini.”

¹⁰ Meke tozi ni Samuela sari na tinoni pu tepa ia si keke banara sari doduru ginugua pu zama ni e Zihova. ¹¹ “Gua he si kaqu taveteni gamu sa mia banara si gamu.” Va bakalia Samuela si asa. “Kaqu tavete ni tie varipera sa sari na tumia koreo. Kaiqa si kaqu va tavetaveti sa koari nana totopili varipera, kaiqa si kaqu koi pa hose varipera, meke kaiqa si kaqu haqala va kenue koari na totopili varipera. ¹² Kaiqa arini si kaqu va palabatu i sa pude kopu ni sari keke tina tie, meke kaiqa si pude va palabatu i pa lima navulu tie. Sari na tumia si kaqu lete i sari nana inuma, paketi sari na vuadi, meke taveti tugo sari nana tinitoṅa varipera meke sari na tinitoṅa tadi na totopili. ¹³ Sari na tumia vineki si kaqu tavetavete lumu tanisa meke tavetavete guana nana tie rararo na kinakina bereti. ¹⁴ Kaqu vagi sa sari mia inuma lelead, na inuma vaeni, meke na linetelete olive, meke vala ni koari na nana palabatu. ¹⁵ Kaqu vagia tugo sa sa keke pa manege koari mia huiti meke na mia qurepi^d meke vala i koari na palabatu pa nana vetu meke koari kaiqa palabatu pule. ¹⁶ Kote vagi sa sari mia nabulu, bulumakao, na doṅ'ki, pude tavetavete ponia si asa. ¹⁷ Kaqu vagia tugo sa sa keke pa manege koari mia rovana. Meke gamu ba kaqu ta evanae na nana nabulu tugo sa. ¹⁸ Pana mae kamo sa toতোসা sana, si kote qumiqumi sisigiti si gamu, sina koa gua koasa mia banara sapu vizatia gamu telemia, ba lopu

kaqu va avosi Zihova sari na mia qinumiqumi.”

¹⁹ Lopu hiva va avoso la ia rini se Samuela, ba zama tu, “Lokari! Hiva nia tugo gami si keke banara. ²⁰ Pude kekenono gua ri kaiqa votiki butubutu si gami, pude na mami banara soti telemami pude totolini gami meke turana vura lani gami pa vinaripera pude razai sari na mami kana.” ²¹ Va avoso betoi Samuela sari doduru ginugua gua pu zama ni rini, meke la si asa meke tozi nia se Zihova. ²² Olan se Zihova, “Mu tavetia tu gua sapu hiva nia rini, mamu vala nia tu si keke banara.” Meke tiqe tozi ni Samuela sari doduru pude pule la pa dia popoa.

9

Tutuvia Samuela se Saula

¹ Koa nana si keke tie arilaena meke ninirana pa butubutu te Benisimane, pozana si e Kisi; na tuna e Abieli meke na tuna sa tuna koreo e Zero, meke tututi mae gua tugo pa tatamana te Bekorati, keke kukuruna sa tuti te Apia. ² Keke tuna koreo si pozana e Saula, na koreo leleana si asa, meke sari na tie si gele kamo mo pa avarana e Saula.

³ Kaiqa don'ki te Kisi si ene taloa, ke zama si asa koe Saula, “Mamu turania keke ri na nabulu, mamu la hatai sari na don'ki gua.” ⁴ Ke ene gua tu pa popoa toqetoqere pa butubutu Iparemi meke la pa Salisa, ba lopu dogori rini; ke ene hola la gua tu pa vasina tadi pa Salimi, ba lopu koa tugo vasina sari na don'ki. Meke ene gua pa korapa pinaqaha popoa tadi pa butubutu Benisimane si arini, ba lopu ta dogoro tugo

vasina. ⁵ Sipu la si arini pa pinaqaha popoa pa vasileana Zupa, si zama se Saula koa sa nana nabulu, “Aria mada pule toṅoto la mo pa nada vetu, kote ele muliṅi ni tu sa tamaqu guguadi sari na doṅ'ki meke podalae talotaṅani gita sa si gita.”

⁶ Olaṅa sa nabulu, “Hokara, koa nana koasa vasileana hie si keke tie dodogorae te Tamasa sapu ta pamaṅaena hola sina sari doduru gua pu zama ni sa si gorevura beto tugo. Aria mada la koa sa, meke gina asa kote boka tozini gita sa vasina pu kote dogori gita sari na doṅ'ki,” gua si asa.

⁷ “Be guana la si gita koa sa, na sa si kote boka poni nia gita si asa?” Nanasa gua se Saula. “Namu loketoṅa hokara ginani si koa hola pa nada baika, meke loke nada tiṅitona pude poniasa si asa.”

⁸ Olaṅa sa nabulu, “Keke poata siliva hite mo si koa koa rau hie, kote poni nia rau koa sa si asa, meke kote tozini gita sa sa vasina kaqu dogori gita si arini.”

⁹⁻¹¹ Va tabe se Saula, “Keke binalabala leana si asa! Aria mada la.” Ke la si arini koa sa vasileana sapu koa ia sa tie madina te Tamasa. Sipu korapa haele sagea rini sa toqere, si tutuvi rini si kaiqa vineki saripu vura mae pude utuvu kolo gua. Nanasi rini sari na vineki, “Vegua koa nana sa tie dodogorae pa vasileana?”

Pa toroso asa sa poropita si hoke ta pozae tie dodogorae, meke be guana hiva nanasa nia ke tie si keke ninanasa koe Tamasa, si kote zama guahe si asa, “Aria mada la koasa tie dodogorae,” gua.

12-13 “Uve, koa nana,” gua sari na vineki. “Namu tiqe topue va kenue la mo koa gamu si asa. Be guana tuturei gamu, si kote kamo mo gamu si asa. Ba pana kamo tugo gamu pa vasileana si kote dogoria mo gamu. Kote kamo pa vasileana si asa ninoroi sina kote la va vukivukihi sari na tinoni koasa hope pa toqere. Sari na tie pu ta ruvatadi si lopu kaqu henahena osolae kamo tu si asa vasina, sina kaqu mana kenu paki nia tu sa sa vina vukivukihi. Be la si gamu kamahire, si kote dogoria gamu si asa totošo lopu ele sage la pa toqere si asa pude henahena.” ¹⁴ Ke topue hola la pa vasileana se Saula meke sa nana nabulu. Meke sipu korapa ene nuquru la tugo rini, si dogoria mo rini se Samuela sapu korapa ene la mo koa rini, na topue la koasa vasina pude tavetia sa vina vukivukihi, gua.

¹⁵ Ego pa rane norae si zama guahe se Zihova koe Samuela, ¹⁶ “Pa rane vugo kekeñoño gua tugo kamahire si kaqu garunu atu nia Rau koa goi si keke tie pa butubutu te Benisimane; mu va madia pude mani banara ni sari na Qua tinoni Izireli. Asa kaqu harupi si arini koa ri na tie Pilisitia. Ele dogoria Rau sa tinasigiti tadi na Qua tinoni meke sa dia kinabo tepa tinokae.”

¹⁷ Sipu dogoria tugo Samuela se Saula, si zama se Zihova koa sa, “Hierana sa tie sapu zama nia Rau koa goi. Asa kaqu totolini sari na Qua tinoni.” ¹⁸ Meke ene la se Saula koe Samuela sapu lopu seu koa sa sasada bara, meke nanasa, “Mu tozi nau vasina korapa koa sa tie dodogorae,” gua.

19 Meke olaña se Samuela, “Arau mo sa tie dodogorae. Mamu ene kekenu atu koa sa vasina pude tavetia sa vina vukivukihi. Sina kaqu somana henahena koa rau si gamu kara kohite. Vugo munumunu tu kote olañi rau sari doduru mia ninanasa meke kote tiqe garunu puleni gamu. 20 Sa guguadi rina don'ki saripu muliunu reporoi, si mi lopu talotana ni; ele ta dogoro pule tu si arini. Ba savana sa tie sapu okoro hola nia rina tie Izireli? Na agoi hokahokara mo si asa. Agoi meke sa puku tatamana tanisa tamamu.”

21 Olaña se Saula, “Arau si na tie pa butubutu te Benisimane, na butubutu sapu hiteke hola pa Izireli. Meke sa qua tatamana si lopu arilaena tugo pa butubutu. Na vegua, ke zama gua tu asa si goi koa rau?”

22 Meke turana la nia Samuela se Saula meke sa nana nabulu pa keke lose nomana, meke va haboti sa pa vasina arileana pa tevalo vasina korapa habotu dia sari ka tolonavulu puta tie ta ruvatadi. 23 Zama la se Samuela koa sa tie kinakina, “Paleke mae nia sa kukuru miti sapu vatua rau koa goi, sapu tozi nigo rau pude veko vata kalea gua.” 24 Ke paleke mae nia sa tie kinakina sa kukuru miti ta vizatana pa pudapuda nene meke veko sa pa kenuna Saula. Meke zama se Samuela, “Dotu hie tugo sa kukuru miti sapu tava naqiti veko pude tamugoi gunia. Ele naqiti vatu nia rau koa goi si asa pude mamu hena ia tugo kamahire somanae koari na tinoni pu ele ruvati rau.”

Ke henahena turania Saula se Samuela pa rane sana. 25 Sipu gore pule si arini koasa vinahesi pa

vasina hopena pa toqere meke la pa vasileana, si ivara ponía teqe rini se Saula panaulu pa batu vetu, ²⁶ meke puta vasina si asa.

Va Madia Samuela se Saula pude na Baṅara

Pana vaqavaqasa si titiokia Samuela se Saula, “Vaṅunu pude maqu garunu puleni gamu.” Vaṅunu se Saula meke ene keke gua la pa sirana. ²⁷ Sipu kamoá rini sa hukihukirina sa vasileana, si zama se Samuela koe Saula, “Tozi nia sa mua nabulu pude mani ene va kenue atu.” Taluarae sa nabulu, ke zama pule se Samuela, “Mamu koa paki tani pa keke totošo hite, maqu tozi nigo gua sapu zama nia Tamasa.”

10

¹ Meke vagia Samuela si keke vovoina koa ia oela olive meke zoropo nia sa pa batuna Saula, ahoa sa, meke zama, “Va madigo Zihova si goi pude baṅara ni sari na tinoni Izireli. Kaqu totoli ni goi sari Nana tinoni, meke toketoke hukata ni koari doduru dia kana. Meke hie tugo sa vina sosode koa goi sapu ele vizatigo e Zihova si agoi pude na palabatu tadi Nana tinoni. ² Pana taluarae koa rau si goi ṅinoroi he, si kaqu tutuvi goi si karua tie tata pa lovuna Reseli pa Zeloza pa popoa Benisimane. Kote tozi nigo rini sapu sari na don'ki pu hatai goi si ele ta dogoro pule tu, ke lopu talotaṅa ni sa tamamu si arini ba agoi tu, si korapa nananasa nigo sa, ‘Na sa si kaqu evaṅia rau koa sa guguana sa tuqu?’ gua. ³ Kaqu ene la si goi panahoi osolae kamoá goi sa huda hopena pa Tabora, vasina kaqu tutuvi

goi ka neta tie saripu korapa ene la pude va vukivukihi la koe Tamasa pa Betolo gua. Keke arini si kaqu turani ka neta qoti vaqura, keke pule si kaqu paleki ka neta bereti, meke sa vina neta si kaqu palekia nana si keke baika kapu kurukuru sinia na vaeni. ⁴ Kote zama va kamogo rini meke ponigo karua kukuru bereti, saripu kaqu vagi goi. ⁵ Meke kaqu sage la si goi koa sa toqere te Zihova pa Qibea, vasina koa si keke puku tie varipera tadi pa Pilisitia. Pa sasadana sa vasileana si kaqu tutuvia goi si keke puku poropita gore maedi koasa hope pa toqere, mike hapu, seke daramu, ivivu, meke mikemike laera, kaqu peka na kukukili si arini. ⁶ Meke lopu sana kote kamo koa goi sa Maqomaqona e Zihova, meke kaqu somana nia goi sa dia pineka pa vinahesi meke na kinukili meke kote na tie votikaemu hola si goi. ⁷ Pana ta evana saripu gua hire, si mamu tavetia gua sapu hiva nia Tamasa koa goi pude tavetia. ⁸ Kote la va kenue koa rau si goi pa Qiliqali, vasina si kaqu tutuvigo rau meke va vukivukihi nia sa vina vukivukihi vina uququ meke na vina vukivukihi binaere. Mu aqa vasina ka zuapa rane osolae kamo atu si rau meke tozi nigo gua sapu kaqu tavetia goi.”

⁹ Sipu taliri se Saula pude luaria se Samuela gua si vala nia Zihova sa binalabala na hahanana votivotikaena koe Saula. Meke sari doduru ginugua pu tozi e Samuela koa sa si gorevura beto tugo pa rane sana. ¹⁰ Sipu kamo pa Qibea se Saula meke sa nana nabulu, si tutuvia keke minate poropita si asa, meke hinoqa kamo koasa sa Maqomaqona Tamasa, meke somana pa

pinekapeka na kinukili tadirini si asa. ¹¹ Sipu dogori rina tinoni pu ele gilanana sa tatasana si varivari nanasi si arini, “Na sa si ele ta evaᅇa koa sa tuna e Kisi hie ta kasa? Ele ta evaᅇa na poropita tugo sia?” gua. ¹² Keke tie sapu koana vasina si nanasa, “Esei tamadia sari na poropita isara?” Gua hie sa zinama sapu vura mae pa totoaso asa, sapu “Vegua e Saula ba ta evaᅇa na poropita tugo?” gua.* ¹³ Sipu beto peka na kukili se Saula si sage la pa hope pa togere si asa.

¹⁴ Dogoria buhina Saula si asa meke sa nabulu, ke nanasi sa si arini, “Pavei koa si gamu kara?”

“Na hatai mo sari na don'ki,” gua se Saula. “Sipu lopu boka dogori gami, si la dogoria gami se Samuela,” gua.

¹⁵ “Meke na sa si tozini gamu sa?” nanasa gua sa buhina e Saula.

¹⁶ “Ele tozini gami sa sapu ele ta dogoro pule tu sari na kurukuru,” olaᅇa gua se Saula, ba lopu tozia sa koasa buhina gua sapu tozia Samuela koasa sapu asa si kaqu ta evaᅇa baᅇara gua.

Ta Tozi Vurae sapu na Baᅇara se Saula

¹⁷ Tioko varigara ni Samuela sari na tinoni pa keke vinarigara vina vukivukihi pa Mizipa,

¹⁸ meke zama koa rini, “Zama se Zihova sa Tamasa pa Izireli, ‘Ele turana vurani gamu Rau pa Izipi meke harupu gamu Rau koari na tie Izipi, meke koari doduru tinoni pu ᅇoᅇovala gamu.

¹⁹ Arau mo sa mia Tamasa sapu harupu gamu koari doduru mia tinasuna na minalaᅇa, ba pa rane hie si kilu Au gamu si Arau meke ele tepa Au

---

* **10:12** 1 Samuela 19:23-24

gamu pude poni gamu si keke banara, gua. Ego mi varigara mae koe Zihova pa hopeke butubutu na tututi.’”

²⁰ Beto asa, hopeke va mae ekekei e Samuela sari doduru butubutu, meke vizata vagia Zihova sa butubutu te Benisimane. ²¹ Meke sari hopeke tatamana pule pa butubutu te Benisimane si tioko mae ni sa, meke sa tatamana te Matiri si ta vagi vurae. Meke sari na tie pa tatamana te Matiri si ene mae, meke e Saula sa tuna e Kisi si ta vagi vurae. Hataia rini si asa, meke sipu lopu boka dogoria rini, ²² si nanasia rini se Zihova, “Vegua korapa koa nana sa tie?”

Olaña se Zihova, “E Saula si koa nana panahoi, korapa tome nana mo koari na vinarigarae tiniona.”

²³ Ke haqala la si arini meke turana vura mae nia se Saula koari na tinoni, meke tiqe dogoria rini sapu na koreo ululuna sapu hola ni pule sa sari doduru. ²⁴ Zama se Samuela koari na tinoni, “Hierana sa tie sapu ele vizatia e Zihova! Namu na loke tie gita sapu kekenono gua asa.”

Velavela sari doduru tinoni, “Mani toa va gelenae sa banara, gua!”

²⁵ Tozi va bakalia Samuela sa niniraniira meke na tinavete tanisa banara, meke tiqe kuberia sa koa keke buka, sapu va nuquru vekoa sa pa vasina hopena. Meke tiqe garunu pule ni sa sari doduru tie pa hopeke dia vasileana soti. ²⁶ E Saula ba pule la nana tugo pa nana vasina soti pa Qibea. Kaiqa tie varane, saripu ele tiqui Tamasa bulodi si somana luli tugo koasa. ²⁷ Ba kaiqa tie kaleadi si zama, “Na tiniona leana savana

si kaqu tavete ponini gita sa tie hie?” Kilua rini se Saula meke lopu hiva ponia vinariponi tugo rini si asa.

11

Va Kilasi Saula sari na Tie Amoni

¹ Hola keke sidara si turani sa banara Nahasi pa butubutu te Amoni^d sari nana tie varipera meke la raza ia sa vasileana pa Zabesi pa popoa tadi pa Qileadi meke sari nana tie varipera si koa pa vari likohaena si asa. Zama sari na tie pa Zabesi koe Nahasi, “Mamu tavetia keke vinariva egoi koa gami, meke kaqu va malumigo gami pude na mami banara.”

² Olana se Nahasi, “Kaqu tavetia rau si keke vinariva egoi koa keke vina turu mo. Kaqu lobiti pani rau kali mata mataodi sari doduru tie pude va kurekurei sari doduru tinoni Izireli.”

³ Zama sari na koimata pa Zabesi, “Mu ponini gami ka zuapa rane pude mami garunu la nia sa inavoso pa doduruna sa popoa Izireli. Be loke tie si tokani gami, si tiqe kaqu vatu nia gami sa mami tinoa koa goi.”

⁴ La kamo pa Qibea sari na tie paleke inavoso vasina koa se Saula, meke sipu tozia tugo rini sa inavoso, si podalae kabo mo sari na tie pa tinalotana. ⁵ Se Saula si tiqe kamo pulena koa pa inuma meke sari nana bulumakao, meke nanasa si asa, “Na sa si sea? Na vegua ke kabo tu sari doduru tie?” Meke tozi nia rini gua sapu mae tozia ri na tie paleke inavoso pa Zabesi. ⁶ Sipu avoso nia tugo Saula sapu gua asa si kamo koa sa sa Maqomaqona Tamasa, ke ta naziri hola si asa.

⁷ Vagi sa si karua bulumakao, magu va umumi sa, meke garuni sa sari na tie paleke inavoso pude paleke lani sari na umumu miti, pude na vina balau koari doduru popoa pa Izireli. “Arini pu korodia luli sari Saula e Samuela la pa vinaripera si kaqu ta magu va umumu sari nana bulumakao!”

Matagutu nia rina tie Izireli sapu gua kote evania Zihova koa rini, ke sari doduru, si lopu va ririunae, ba mae varigara beto. ⁸ Varigarani e Saula pa Bezeki si arini, ka neta gogoto tina tie Izireli, meke tolonavulu puta tina tie pa butubutu Ziuda. ⁹ Tozi ni rini sari na tie paleke inavoso pa Zabesi, “Mu la tozi ni sari na mia tinoni sipu lopu ele korapa rane vugo si kaqu ta harupu si gamu, gua.” Sipu avosia tugo ri na tinoni pa Zabesi sa inavoso si kapuna qetu si arini. ¹⁰ Meke tiqe zama koe Nahasi, “Vugo si kaqu va maluara atu puleni gami si gami koa gamu, meke boka tavetia gamu koa gami gua sapu hiva nia gamu.”

¹¹ Pana boni si paqahi Saula sari nana tie koari ka neta pukuna, meke pana vaqavaqasa si tuturei la ia rini sa vasina tadi na kana meke rapati rini sari na tie Amoni. Va matei rini osolae kamo korapa rane si arini. Saripu koa hola si ta hurakatae meke hopeke govete taloa dia.

¹² Meke zama sari na tie Izireli koe Samuela, “Avei sari na tie pu zama sapu e Saula si lopu kaqu na mami banara gua? Va vura mae i pude mami seke va mate i gedi!”

¹³ Ba zama se Saula, “Loke tie si kaqu tava mate pa rane hie, ura koasa rane hie si ele harupia

Zihova sa Izireli.” ¹⁴ Meke zama se Samuela koa rini, “Aria mada la pa Qiliqali si gita doduru. Mada la tozi vura pule nia sapu e Saula si na nada baṅara.” ¹⁵ Gua asa ke sage beto la pa Qiliqali, meke tozi vura nia rini koasa vasina hopena asa sapu e Saula si na baṅara. Taveti rini sari na vina vukivukihi binaere, meke se Saula meke sari na tinoni Izireli si qetuqetu nia sa totoaso asa.

12

Sa Zinama Luluara te Samuela

¹ Meke zama se Samuela koari na tinoni Izireli, “Ele tavetia rau gua sapu tepa ia gamu koa rau pude tavetia. Ele ponini gamu rau si keke baṅara pude totolini gamu. ² Meke kamahire si koa nana koa gamu si asa pude turaṅa gamu. Ba sapu arau, si ele barogoso na keo, meke sari na tuqu koreo si koa somanae mo koa gamu sara. Arau si koa koa gamu podalae tu sipu korekoreoqu osolae kamoā kamahire. ³ Ke hie si arau. Be guana tavete va sea ia rau si keketona, si mi zutu au mo pa kenuna e Zihova meke sa baṅara sapu ele vizata ia sa. Vegua ele vagia rau si keke bulumakao tana keke tie babe na don'ki tana keke tie? Vegua ele hiko vagia rau si keketona babe nonovalia rau si keke tie? Vegua hoke okoro nia rau pude ade vagi golomi sari na poata koa keke tie? Be guana ele evania rau si keke koari na tinona hire si maqu lipu pulei saripu gua pu ele vagi rau.”

⁴ Olanā sari na tinoni, “Lokari, lopu hite hiko vagia goi keketona babe nonovala gami goi si

gami; lopu hite vagia goi si keketona koa keke tie.”

⁵ Meke olana se Samuela, “E Zihova meke sa banara sapu ele vizatia Sa si va sosodea pa rane hie sapu loke sinea si ele dogoro vura nia gamu koa rau.”

“Uve, e Zihova si na mami tie va sosode,” gua si arini.

⁶ Meke zama se Samuela, “E Zihova tu vizatia se Mosese meke se Eroni sapu turana vura ni sari na tiatamamia pa Izipi.* ⁷ Ke kamahire mamu

turu vasina pu korapa koa ia gamu, maqu zutu gamu pa kenuna e Zihova pa vina balabala pule di rina tinitona arilaedi pu taveti e Zihova pude harupu gamu si gamu meke sari na tiatamamia.

⁸ Sipu gore la pa Izipi se Zekopi meke sa nana puku tatamana, meke nonovali ri na tie Izipi, si varavara tepa tinokae la koe Zihova sari na tiatamamia, ke garuni Sa sari Mosese e Eroni, meke turana vura ni pa popoa Izipi meke va koa i koasa popoa hie.* ⁹ Ba mulini nia rini se

Zihova sa dia Tamasa, ke va malumi Sa sari na tie Pilisitia meke sa banara pa Moabi meke e Sisera, sa koimata koasa qeto minate tanisa vasileana nomana pa Hazo, pude razai sari tiatamamia meke va kilasi, gua.* ¹⁰ Meke varavara la koe

Zihova si arini na tepa tinokae meke zama, ‘Ele sea si gami, sina kekere va seu koa Goi, Zihova, meke vahesi sari na beku te Beolo meke Asitoreti. Mu harupu puleni gami koari na mami kana, meke kaqu vahesigo gami.’* ¹¹ Meke garunia

* **12:6** Ekd 6:26   * **12:8** Ekd 2:23   * **12:9** Zaz 3:12, 4:2, 13:1

* **12:10** Zaz 10:10-15

Tamasa se Qitione, meke e Beraki, meke e Zepata, meke mumudi si arau. Hopeke gami si ele harupu gamu si gamu koari na mia kana, meke koa valeana si gamu.* ¹² Ba sipu dogoria gamu se Nahasi sa baṅara pa butubutu Amoni sapu va namanama pude rapatani gamu, si kilua tu gamu se Zihova sa mia Baṅara, meke zama tu koa rau, 'Hiva nia gami si keke mami baṅara pude kopuni gami,' gua.*

¹³ Ego, hie sa baṅara sapu vizatia gamu, sapu tepa ia gamu, meke ele vatu nia Zihova koa gamu. ¹⁴ Kote leana mo si gamu doduru be va lavatia gamu se Zihova sa mia Tamasa, pude nabulu nia, va avosia, meke va tabei sari Nana tinarae, meke be gamu meke sa mia baṅara si lulia si Asa. ¹⁵ Ba be lopu avosia gamu se Zihova ba sekei tu sari Nana tinarae, si kaqu etulu pani gamu Sa si gamu meke sa mia baṅara tugo. ¹⁶ Ke, mamu turu mo vasina pu koa gamu, meke kaqu dogori gamu sari na tiṅitona arileadi pu kaqu taveti e Zihova. ¹⁷ Na totošo dada si asa, taga? Ba kaqu varavara si rau meke kaqu garunu mae nia Zihova sa paka maṅauru na ruku. Pana ta evaṅa saripu gua hire, si kaqu gilania gamu sapu ele tavete la nia gamu si keke sinea lavata koe Zihova totošo tepa ia gamu si keke baṅara koa Sa."

¹⁸ Ke varavara se Samuela, meke koasa rane tugo asa si va mae ia Zihova sa ruku na paka. Ke matagutu nia ri doduru tinoni se Zihova meke se Samuela tugo, ¹⁹ meke zama koe Samuela si

---

* **12:11** 1 Samuela 3:20; Zaz 4:6, 7:1, 11:29 * **12:12** 1 Samuela 8:19

arini, “Mu tataruni gami, mu varavara lani gami koe Zihova sa mua Tamasa, pude lopu mate mate si gami. Tiqe gilania gami kamahire sapu, tomo lania pule gami koari doduru mami sinea, sa sinea sapu tepaia gami si keke banara.”

²⁰ “Mi lopu matagutu,” gua se Samuela. “Hinokara sapu ele tavetia tugo gamu si keke tinitoṅa kaleana, ba mi lopu taluarae koe Zihova, ba mi nabulu nia mo si Asa pa doduru bulomia.

²¹ Mi lopu luli sari na tamasa kokohadi, lopu kaqu hite boka tokani gamu rini babe harupu gamu rini, ura lopu hinokaradi si arini. ²² Ele tavetia Zihova si keke vina tatara nabuna, meke lopu kaqu veko pani gamu Sa, sina ele balabala ia Sa pude vata evaṅaeni gamu na Nana tie soti Sa si gamu. ²³ Ba koa rau, si lopu kote tavetia rau sa sinea sapu pude makudo varavara tokani gamu rau si gamu la koe Zihova. Ba guahe, kaqu va tumatumaeni gamu rau gua sapu leana meke toṅoto koa gamu pude tavetia. ²⁴ Mi va tabea se Zihova, mamu nabulu valeana nia si Asa pa doduru bulomia. Balabala i sari na tinitoṅa arilaedi pu tavete ponini gamu Sa. ²⁵ Ba be tavete va sea la mo si gamu, si kaqu tava kilasa si gamu meke sa mia banara tugo.”

13

Vinaripera La koari na Tie Pilisitia

¹ Sipu ka toloṅavulu puta* vuahenina se Saula si tava banara si asa, meke totoli ni sa sari na

---

* **13:1** Sa ninaedi rina vuahenina sa si lopu bakala pa zinama Hiburu.

tinoni ka made navulu rua vuaheni. ² Vizata vagi Saula sari ka neta tina tie, meke karua tina tie si koa turani sa pa Mikimasi, koasa popoa toqetoqerena pa Betolo, meke garunu luli ni sa koe Zonatani sa tuna si keke tina pude la pa Qibea pa popoa tadi na butubutu te Benisimane. Sari doduru tie pule si garunu pule lani Saula pa dia popoa.

³ Razaia Zonatani sa puku tie varipera Pilisitia pa Qeba meke va kilasi sa si arini, meke avoso nia ri doduru tie Pilisitia sapu gua asa. Meke garuni Saula sari na tie paleke inavoso pude la ivua sa buki pa ninae vasina pude tioko va mae i sari na tie Hiburu pude mae varipera, gua. ⁴ Ta tozi nia ri doduru tie Izireli sapu va matei Saula sari na puku tie varipera tadi na tie Pilisitia, gua asa ke kukiti ni ri na tie Pilisitia si arini. Ke va tabea rina tinoni sa tinioko pude somana koe Saula pa Qiliqali.

⁵ Varigara sari na tie Pilisitia pude razai sari na tie Izireli, gua; ka tolonavulu puta tina totopili varipera si tagoi rini, ka onomo tina tie koi pa hose, meke soku hola sari na tie varipera saripu soku gua tugo na onone pa masa. Topue la pa Mikimasi si arini pa kali gasa rimata pa Beti Aveni, meke koa vasina. ⁶ Sipu dogoria ri na tie varipera tadi na tie Izireli, sapu ele koa pa tinasuna si arini gua, si la tome koa ri na bae, na bara patu, meke na berukehe, na raqo si arini. ⁷ Kaiqa arini si ene karovia sa Ovuku Zodani meke nuquru la koasa kali popoa tanisa butubutu Qadi meke Qileadi.

Se Saula si korapa koa nana tu pa Qiliqali,

meke sari na tie pu koa somanae koasa si matagutu na neneqara. ⁸ Aqa nia sa se Samuela ka zuapa rane, gua sapu ele tozi nia Samuela, ba lopu mae si asa pa Qiliqali, ke podalae luara pania rina tinoni se Saula. ⁹ Ke zama si asa koa rini, “Mi paleke mae nia sa vina vukivukihi vina uququ meke sa vina vukivukihi binaere.” Meke tavetia Saula sa vina vukivukihi vina uququ. ¹⁰ Sipu beto tugo si asa, si kamo mae mo se Samuela, ke la tutuvia Saula si asa meke va kamo. ¹¹ Ba zama se Samuela, “Na sa si tavetia goi?”

Olaña se Saula, “Na veko pani au rina tinoni si arau, meke agoi ba lopu maea sa tooso sapu mutia goi, meke sari na tie Pilisitia si ele varigara pa vasileana Mikimasi. ¹² Ke balabala la ia rau, ‘Sapu kote mae rapata nau mo rina tie Pilisitia si rau tani pa Qiliqali, meke lopu ele tepa ia rau sa tinokae koe Zihova.’ Ke balabala ia rau sapu ta hivae pude tavetia mo sa vina vukivukihi, gua.”

¹³ “Na tinavete pekipeki si pude tavete gua asa,” olaña gua se Samuela. “Lopu va tabea goi sa tinarae te Zihova sa mua Tamasa sapu vatua Sa. Be va tabe si goi, si kaqu va malumigo Sa meke sari na tutimu pude koa banara ninæ rane pa popoa Izireli. ¹⁴ Ba kamahire sa mua binanara si lopu kaqu koa hola. E Zihova si kaqu hata ia sa tie sapu kaqu lulia sa hiniva Tanisa pude banara ni sari Nana tinoni sina lopu va tabea goi si Asa.”*

¹⁵ Taluaræ pa Qiliqali se Samuela meke taloa nana. Taluaræ tugo pa Qiliqali se Saula meke

---

* 13:14 TTA 13:22

sari na tie meke la somana koari na tie varipera pa Qibea pa kali popoa te Benisimane. Sipu kamo si arini si vilitia Saula sa nana qeto minate, meke ka onomo gogoto tie mo si koa. ¹⁶ E Saula, Zonatani sa tuna, meke sari dia tie varipera si koa pa dia ipi pa Qeba pa popoa te Benisimane; sari na tie Pilisitia si koa pa Mikimasi. ¹⁷ Sa qeto minate tadi na tie Pilisitia si yura taloa koari dia ipi koari ka neta pukuna. Keke puku minate si ene la gua pa Opira pa popoa Suala. ¹⁸ Keke pule si la gua pa Beti Horoni, meke keke pule si la gua koasa voloso sapu dono la gua pa lolomo Zeboimi meke pa soloso qega.

¹⁹ Loketona tie tavetavete aeana pa si koa pa Izireli, sina hukati rina tie Pilisitia sari na tie Hiburu pude lopu tavete magu varipera na hopere na gua. ²⁰ Sari na tie Izireli si hoke la mo koari na tie Pilisitia pude va narui sari dia palau, piki, maho, meke na magu kotokotoana. ²¹ Sa tinabara si keke poata hite pude vilui sari na maho meke sari na tinitona pude tuturana bulumakao, meke karua poata si pude va narui sari na piki babe na palau tana geli va malohoro pepeso. ²² Meke koa gua asa pa totošo varipera si lopu keke ari na tie varipera Izireli si ari dia magu varipera na hopere, ba e Saula meke Zonatani mo si ari dia.

²³ Garuni rina tie Pilisitia sari na puku tie varipera pude la kopu nia sa sirana pa Mikimasi gua.

14

Sa Vinarane te Zonatani

¹ Keke rane si zama se Zonatani koasa tie vaqura sapu hoke paleki sari nana tinitona varipera, “Aria, mada karovo la koari na puku tie varipera Pilisitia,” gua si asa. Ba lopu tozi nia Zonatani se Saula sa tamana, ² sapu korapa koa nana pa ipi pa kauruna keke huda pomeqaraneti pa Miqoroni, sapu lopu seu pa Qibea. Ari ka onomo gogoto sari na tie si luli koa sa. ³ Sa hiamu sapu palekia sa poko hopena si e Ahiza. Sa tuna sa tasina e Ikabodi si asa sapu se Ahitubi, sapu sa tuna e Pinehasi, sapu sa tuna e Ilai, sapu sa hiamu te Zihova pa Saelo. Lopu gilania ri na tie sapu ele taluarae la tu se Zonatani.

⁴ Koasa sirana pa Mikimasi, vasina pu kaqu ene la gua se Zonatani pude la kamo sa vasina tadi na tie Pilisitia, si koadia vasina karua tabahoara nomadi. Keke si ta pozae Bozeze meke keke pule si ta pozae Sene. ⁵ Keke si koa pa kali gedena sa sirana, tia la gua pa Mikimasi, meke keke pule si koa pa kali mataona, sapu tia la gua pa Qeba.

⁶ Zama se Zonatani koasa tie vaqura, “Aria, mada karovo la koari na ipi tadi na tie Pilisitia huporodi sara. Gina kote tokani gita mo Zihova si gita. Be soku babe visavisa si gita, ba loketona si boka hukatia si Asa pude ponini gita sa minataqara.”

⁷ Zama sa tie vaqura, “Tavetia gua sapu hiva nia goi, maqu luligo mo,”

⁸ “Leana,” gua se Zonatani. “Mada karovo la si gita kara pude dogoro gita ri na tie Pilisitia. ⁹ Be tozini gita rini pude aqa ni gua, si kaqu aqa mo si gita pa vasina pu korapa koa ia gita. ¹⁰ Ba be

tozini gita rini pude la koa rini gua, si kaqu la si gita, sina asa si kaqu na vina gilagilana sapu ele ponini gita Zihova sa minataqara.”

¹¹ Ke vata dogoro pule ni koari na tie Pilisitia si arini, meke zama sari kasa tie Pilisitia, “Dotu! Kaiqa tie Hiburu si korapa vura mae koari na bae vasina tome rini!” ¹² Meke titiokia rini se Zonatani meke sa tie vaqura, “Mi sage maeni gamu tani! Mami va gilani gamu!”

Meke zama se Zonatani koasa tie vaqura, “Luli au. Ele poni nia Zihova koari na tie Izireli sa minataqara.” ¹³ Name sage se Zonatani meke luli tugo sa tie vaqura. Rapata la i e Zonatani sari na tie Pilisitia meke seke va hoqahoqai sa, meke sa tie vaqura va mate i si arini. ¹⁴ Koasa vinaripera kekenu si seke va mate i e Zonatani meke sa tie vaqura, si guana padana ka hiokona puta tie. Sa ninomana sa vasina asa si padana guana keke pavasa hite.

Sa Vina Kilasa tadi na Tie Pilisitia

¹⁵ Meke matagutu sisigiti meke hiva govete pa hinoloqoru sari na tie Pilisitia pa doduru vasina: arini pa korapa vinarigara tie, meke arini pu ene vura pa seu, sari na tie varipera pa vetu kopu, meke sarini pu ene la pude raza la i sari na kana meke arini pu hiko tinitona koarini; niu tugo sa pepeso. Tarazuzu va kaleani Zihova si arini.

¹⁶ Sari na tie kopu te Saula pa Qibea koasa pinaqaha popoa te Benisimane si dogoria sapu haqala hoboro sari na tie Pilisitia pa pinupuhu. ¹⁷ Ke zama se Saula koari na tie, “Mi nae i sari na tie varipera, mamu gilania sapu esei si lopu koa.” Tavete gua tugo asa si arini meke dono

gilania rini sapu e Zonatani meke sa tie vaqura, sapu hoke paleki sari na tinitonā varipera tanisa si lopu koa. ¹⁸ “Paleke mae nia sa poko hopena tani,” Gua se Saula koe Ahiza sa hiamā. Koasa rane asa si paleke la nia Ahiza pa kenudi ri na tinoni Izireli si asa.* ¹⁹ Sipu korapa zama se Saula koa sa hiamā, si gigiri lalanana tu sa ninunala tadi na tie Pilisitā, ke zama se Saula, “Loke totošo si koa pude hata ia sa hiniva hinokara te Zihova!” gua. ²⁰ Ke topue la si asa meke sari nana tie, la koari na tie Pilisitā, saripu korapa varipera pulei pa ninunala lavata. ²¹ Kaiqa ari na tie Hiburu pu somana luli na toka ni sari na tie Pilisitā si hobe si arini meke toka ni pule rini sari Saula e Zonatani. ²² Kaiqa ri na tie Hiburu pu tome koari na toqere pa popoa Iparemi, si avoso nia sapu govete sari na tie Pilisitā gua, ke somana razai tugo rini sari na tie Pilisitā, ²³ meke varipera nono la gua tu pa kalina la pa Beti Aveni si arini, meke harupi Zihova si arini koasa rane sana.

Gua sapu Ta Evaṅa Sipu Beto sa Vinaripera

²⁴ Sari na tie Izireli si malohoro na ovia koasa rane sana, sina zama nia Saula koa rini, si keke tinokotokoro nabuna. “Kaqu ta levei sa tie sapu henahenai sipu lopu ele va kilasi rau sari na qua kana,” gua. Ke loke tie si hite hena ia keketonā doduru rane. ²⁵ Sipu korapa hadui rina tie Izireli sari na tie Pilisitā si nuquru si arini koa keke vasina hudahudana meke dogori

---

* **14:18** Babe “Paleke mae nia sa Hope tanisa vinariva egoi te Tamasa. Koasa totošo asa koa si asa koari na tie Izireli.”

rini sari na zipale hiqohiqo vasina. ²⁶ Siñi mo na zipale sari na huda, ba loke tie si hite hena ia keke vasina hite, sina matagutu nia rini sa zinama tokotokoro sapu vekoa Saula. ²⁷ Ba lopu avosia Zonatani sapu va matagutu ni zinama tokotokoro sa tamana sari na tinoni, ke zoti la nia sa sa kolu sapu korapa palekia sa koasa namuna sa zipale, meke hena ia sa. Pa totošo tugo asa si masiqara pule si asa. ²⁸ Ba zama koa sa si keke tie, “Malohoro beto si gami pa inovia, va matagutu gami sa tamamu meke zama sapu guahe! ‘Kaqu ta levei sa tie sapu hena ia keke vasi ginani ñinoroi,’ gua.”

²⁹ Meke olaña se Zonatani, “Tolene gua kaleana hola sa tiñitona sapu ele tavete la nia sa tamaqu koari nada tie! Dotu, masiqara pule tu si rau sina henai rau si kaiqa zipale. ³⁰ Nake leana mo, be pa rane hie si henai ri na tie sari na ginani pu paleki rini meke va kilasi sari na kana. Mamu balabala ia sapu ka visa ñavulu tie Pilisitia pule si kaqu va matei rini.”

³¹ Koasa rane sana si va kilasi rina tie Izireli sari na tie Pilisitia. Varipera la mo podalae tu pa Mikimasi, meke kamo tu pa Aizaloni. Koa sa totošo hie sari na tie Izireli si malohoro meke ovia hola dia. ³² Ke haqala la i rini sari na tiñitona pu ele vagi rini koari dia kana; vagi rini sari na sipi na bulumakao; va matei tugo rini vasina meke henai makata turaña ni ehara mo rini. ³³ Tozi nia rini se Saula, “Dotu, tavete va sea la koe Zihova sari na tinoni sina henai makata turaña ni ehara mo rini sari na miti.”

“Na tie seke tinarae si gamu!” Velavela gua se

Saula.* “Va topili mae nia keke patu nomana koa rau tani,” gua si asa. ³⁴ Meke va pule la ia pule sa si keke tinarae, “Mi la koari doduru tinoni, mamu tozini sari doduru pude di turaña mae ni sari dia bulumakao na sipi tani. Kaqu va matei rini tani meke kaqu henai tugo rini tani. Madi lopu va sea pule la koe Zihova, madi lopu hena makati rini sari na miti!” Ke koasa boni tugo asa si turaña mae ni ri doduru sari dia bulumakao meke va mate i rini vasina. ³⁵ Tavetia Saula si keke hope te Zihova, asa mo sa hope kekenu sapu tavetia sa.

³⁶ Zamai Saula sari nana tie, “Aria, mada gore la rapati gedi pa boni hie sari na tie Pilisitia, mada la vagi betoi sari doduru dia likakalae osolae kamoā vaqavaqasa, meke seke va mate betoi gedi.”

Zama si arini, “Tavetia gua mo sapu leana pa mua binalabala.”

Ba zama sa hiama, “Mada nanasa kenu la tu koe Tamasa.”

³⁷ Ke nanasia Saula se Tamasa, “Vegua kaqu la rapati rau sari na tie Pilisitia? Vegua kaqu va mataqara gami Goi?” Ba lopu olana sa Tamasa pa rane sana. ³⁸ Ke zama se Saula koari na koimata tadi na tinoni, “Mae tani, mada hata ia sapu esei beka si tavete va sea pa rane ninoroi. ³⁹ Va tatara nia rau koasa Tamasa toana, sapu va mataqaria Sa se Izireli, asa sapu sea si kaqu tava mate, be guana sa tuqu Zonatani mo si asa.” Ba loke tie va kulu. ⁴⁰ Meke zama la se Saula koa

---

* **14:33** Zen 9:4; Liv 7:26-27, 17:10-14, 19:26; Diut 12:16,23, 15:23

rini, “Gamu doduru si mi turu vasina, e Zonatani meke arau si kaqu turu tani.”

Meke olaña si arini, “Tavetia mo gua sapu leana pa mua binalabala.”

⁴¹ Ke zama se Saula koe Zihova, sa Tamasa pa Izireli, “Zihova, na vegua ke lopu olanau tu Goi pa rane hie? Zihova Tamasa tadi pa Izireli, Mu olanau koari na patu hopedi hire, be sa sinea hie si te Zonatani babe taqarau, si Mu olaña mae pa Urimi ba be tadi na Mua tinoni Izireli si asa, si Mamu olaña pa Tumimi!” Ego sa inolana si huhuku tonoto lamo koari Zonatani meke e Saula; ke talevara dia sari na tinoni.* ⁴² Meke tiqe zama se Saula, “Mi vizatia pa vari korapana sa tuqu Zonatani hie meke arau.” Meke ta huhuku se Zonatani. ⁴³ Meke nanasia Saula se Zonatani, “Na sa si ele tavetia goi.”

Olaña se Zonatani, “Ele hena ia rau si keke vasi zipale. Ego, hiera si arau, mu va mate au.”

⁴⁴ Zama se Saula, “Mani seke va mate au Tamasa si rau be lopu tava mate si goi!”

⁴⁵ Ba zama sari na tinoni koe Saula, “Vegua kaqu tava mate mo se Zonatani, sapu mataqara nia sa vinarane lavata tadi pa Izireli? Lokari! Va tatara nia gami si hie koe Zihova pu toana sapu lopu kaqu hite hoqa palae si keke kalu pa batuna. Gua sapu tavetia sa ninoroi si ele tavetia sa pa tinokae te Tamasa.” Gua asa ke harupia ri na tinoni se Zonatani pa minate.

⁴⁶ Hola sapu gua asa, si beto hadu i Saula sari na tie Pilisitia, meke pule beto la mo koari dia popoa soti si arini.

---

* **14:41** Nab 27:21; 1 Samuela 28:6

Sa Binaṅara te Saula meke sa Nana Tatamana

⁴⁷ Sipu ele ta evaṅae baṅara se Saula pa Izireli, si razai sa sari doduru nana kana pa ninae vasina: sari na tie pa Moabi, pa Amoni, meke pa Edomu, sari na baṅara pa Zoba, meke sari na tie Pilisitia. Ninae vasina pu varipera sa si va kilasi sa sari nana kana. ⁴⁸ Varipera pa vinarane si asa meke va kilasi tugo sa sari na tie Amaleki. Meke harupi sa sari na tie Izireli koari na rinapata.

⁴⁹ Sari na tuna Saula si ari Zonatani, Isivi, meke e Malakisua. Sa tuna vineki kenuna si e Merabi, meke sa mudina si e Maekolo. ⁵⁰ Sa nana barikaleqe si e Ahinoami, na tuna vineki e Ahimaza; sa nana koimata varipera si na tasina karokarovo e Abana^d, na tuna e Nere sa buhina. ⁵¹ Se Kisi sa tamana e Saula, meke se Nere sa tamana Abana. Sari Kisi e Nere si karua tuna koreo e Abieli,

⁵² Totosona sipu toa se Saula si varipera va niṅira la koari na tie Pilisitia si asa, ke pana guana dogoria sa si keke tie sapu niṅirana meke varane, si hoke vekoi sa pa nana qeto minate.

15

Vinaripera La koari na Tie Amaleki

¹ Zama se Samuela koe Saula, “Arau mo sa tie sapu garunu au Zihova pude va madigo meke va baṅara igo koari Nana tie. Ego mamu va avosia gua sapu zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate,* ² ‘Kaqu va kilasi Rau sari na tie Amaleki^d koa gua sapu tavetia rina tiatamadia koari na tie Izireli, pa tooso sipu mae gua ri pa

---

* 15:1 1 Samuela 10:1

Izipi.* ³ La mamu rapata i sari na tie Amaleki, mamu zalo beto i sari doduru gua pu tagoi rini. Lopu veko hokaria keke, ba va mate betoi doduru tie, na barikalege, koburu, na haha, na bulumakao, sipi, kameli, meke na don'ki,' " gua.

⁴ Tioko varigara ni Saula sari nana tie varipera meke viliti sa si arini pa Telemi; koadia karua gogoto tina tie varipera pa Izireli meke manege puta tina pa Ziuda. ⁵ Asa meke sari nana tie si la koasa vasileana nomana tadi na Amaleki meke aqa pa keke lolomo loke kolona pude rapata va hodaka gua. ⁶ Garunu la nia sa sa vina balau koari na tie Kenaiti. Sari na tiatamadia si tataru ni sari na tie Izireli sipu mae gua pa Izipi si arini. Meke zama si asa, "Mi taloa, mamu veko pani sari na tie Amaleki pude mi lopu tava mate turaŋae koa rini." Ke taluarae taloa sari na tie Kenaiti.

⁷ Va kilasi Saula sari na tie Amaleki. Varipera si arini podalae pa doduruna sa vasina pa Havila meke kamo pa Sura sapu pa kali gasa rimata pa Izipi. ⁸ Va mate betoi rini sari doduru tinoni, ⁹ ba va sarea Saula meke sari nana tie varipera se Aqaqa sa baŋara. Lopu va matei rini sari na bulumakao na sipi leadi, na tuna bulumakao, na tuna sipi tugo, meke gua tugo kaiqa tin̄itona leadi, ba sari na tin̄itona pu loke laedi, na loke dia tinavete si zalao betoi rini.

Ta Kilu se Saula sapu sa Baŋara

¹⁰ Zama se Zihova koe Samuela, ¹¹ "Talotaŋa si Rau koa gua sapu va baŋaria Rau se Saula, sina ele kilu pani Au sa si Rau meke sekei sa sari na

---

* 15:2 Ekd 17:8-14; Diut 25:17-19

Qua tinarae.” Ta naziri hola se Samuela meke doduru boni si varavara la koe Tamasa si asa. ¹² Pana munumunu hokara tugo si topue si asa, meke la hata ia sa se Saula. Avoso nia sa sapu ele la si asa koasa vasileana pa Kameli gua, vasina pu ele kuria sa si keke nana vina tigonu telena, meke hola la nana tu pa Qiliqali. ¹³ Ene sage la se Samuela koe Saula, meke va kamoia sa si asa, meke zama, “Mani mana nigo e Zihova si goi Samuela! Ele va tabea rau sa hiniva te Tamasa.”

¹⁴ Nanasa se Samuela, “Na vegua, ke, korapa avosi tu rau kabodi sari na bulumakao na sipi?”

¹⁵ Olanā se Saula, “Sari na qua tie vagi si arini koa rina tie Amaleki. Va toai rini sari na sipi na bulumakao leadi pude tana vina vukivukihi la koe Zihova sa mua Tamasa, ba sari doduru pule si ele zalo betoi gami.”

¹⁶ “Nosol!” gua se Samuela, “Maqu tozi nigo gua sapu tozi nau e Zihova pana boni.”

“Tozi nau,” gua se Saula.

¹⁷ Olanā se Samuela, “Balabala pule nigo telemu sapu loke laemu gua si goi, ba agoi si na koimata pa butubutu Izireli. Ele va madigo e Zihova si agoi pude na banara pa Izireli, ¹⁸ meke garunigo Sa si goi pude zalo pani sari na tie kaleadi pa butubutu Amaleki. Ele tozi nigo Sa pude mu varipera la osolae va mate betoi goi si arini. ¹⁹ Na vegua ke lopu va tabea goi si Asa? Na vegua ke bebeno vagi tu goi sari na tinitonā, meke evania sa sinea nomana sapu lopu qetu nia e Zihova?”

²⁰ “Lokari, ele va tabea mo rau se Zihova,” gua se Saula. “Ele lulia mo rau gua sapu tozi nau Sa.

Turaña pule mae nia rau sa banara Aqaqa, meke va matei betoi sari doduru tie Amaleki. ²¹ Lopu va matei ri na qua tie sari na sipi na bulumakao pu leadi, ba turaña mae ni rini tani pa Qiliqali pude va vukivukihi lani koe Zihova sa mua Tamasa.”

²² Ba zama se Samuela, “Na sa si okoro nia e Zihova, na vinatabe babe na vinariponi na vina vukivukihi? Leana hola si pude va tabea si Asa hola nia sa vina vukivukihidi rina sipi leadi koa Sa. ²³ Na vina karina Sa si kaleana hola kekenono gua puta tugo na vinakuvakutae; meke na vinahesi pule si sea hola gua tugo na vinahesi beku. Kilugo tugo Sa si goi pude na banara, sina sekea goi sa hiniva te Zihova.”

²⁴ “Uve, ele sea tugo si rau,” gua se Saula. “Ele sekea rau sa hiniva te Zihova meke sari na mua zinama. Na matagutu ni rau sari na qua tie meke lulia mo gua sapu hiva nia rini. ²⁵ Ba tepa igo rau kamahire, mu taleoso nau. Mada pule la pa Qiliqali, pude boka vahesia rau se Zihova vasina.”

²⁶ “Lopu kaqu luli pule koa goi si rau,” gua se Samuela. “Kilua goi sa hiniva te Zihova, ke kiluigo tugo Sa si goi pude na banara pa Izireli.”

²⁷ Meke taliri se Samuela pude taluarae taloa gua, ba tuqe vagia Saula sa nana poko meke rikatia sa.*

²⁸ Meke zama se Samuela koa sa, “Ele rikata pania Zihova koa goi sa binañara pa Izireli pa rane hie meke vala nia Sa koa keke pu leana hola nigo. ²⁹ Se Zihova sa Tamasa Lavata pa Izireli si lopu kokoha meke lopu hobe sa Nana binalabala.

---

* 15:27 1 Samuela 28:17; 1 Bañ 11:30-31

Lopu na tie si asa, ke lopu hobe Sa sa Nana hiniva.”

³⁰ “Ele sea mo si rau,” gua se Saula. “Ba mamu va lavatau mo pa kenudi rina tie tuturana koari na qua tinoni. Mamu luli pule somanae koa rau pude maqu vahesia rau se Zihova sa mua Tamasa.” ³¹ Ke luli la koa sa pa Qiliqali se Samuela, meke vahesia Saula se Zihova.

³² “Turaña mae nia koa rau sa banara Aqaqa,” gua se Samuela. Mae koa sa se Aqaqa, neneqara mate na matagutu. Balabala golomo telena si asa, “Kei, ele hola taloa tugo sa totoaso kaleana pude mate si rau,” gua.

³³ Zama se Samuela, “Gua sapu ele va matei sa mua vedara sari soku koburu tadi na barikaleqe, ke kamahire si kaqu loke tuna tugo sa tinamu.” Meke va matea sa se Aqaqa pa kenuna sa hope pa Qiliqali.

³⁴ Pule la nana pa Rama se Samuela, meke pule pa nana vasileana soti pa Qibea se Saula.

³⁵ Podalae pa totoaso asa si lopu hite dogoro pule hokaria se Samuela sa banara, ba kulusu nia sa si asa. Talotana nia tugo Zihova sapu va banaria Sa se Saula pa butubutu Izireli.

16

Devita si Tava Madi Pude na Banara

¹ Zama se Zihova koe Samuela, “Vea seunae gua si kaqu kulusu nia goi se Saula? Ele kilu pania Rau si asa pude na banara pa Izireli. Ba kamahire mu vagi kaiqa oela tanisa huda olive, mamu la pa Betilihema koa keke tie pozana Zese.

Ura ele vizatia Rau si keke ri na tuna pude na banara," gua.

² Meke zama se Samuela, "Vegua meke kote boka tavetia rau sapu gua sana? Be guana avoso nia Saula sapu gua asa, si kote va mate au sa!" Meke olana gua se Zihova, "Mamu turania keke tuna bulumakao. Mamu zama sapu la vasina si goi pude va vukivukihi la koe Zihova. ³ Mu ruvatia se Zese pa vina vukivukihi, meke kaqu tozi nigo Rau gua sapu kaqu tavetia goi. Kaqu zoropo nia oela goi meke va madia pude na banara sa tie sapu kaqu tozi nigo Rau."

⁴ Lulia Samuela gua sapu tozi nia Zihova pude tavetia meke la pa Betilihema. Sipu kamo vasina sari na koimata tanisa vasileana lavata si mae tutuvia rini si asa pa minatagutu meke nanasia, "Vegua koa ia na binule sa mua minae, taga?" ⁵ "Uve," olana gua si asa. "Mae si rau pude va vukivukihi la koe Zihova. Mi va via puleni gamu, mamu luli au." Tozi nia tugo sa se Zese meke sari na tuna pude va via pule ni, meke ruvati tugo sa pude somana pa vina vukivukihi.

⁶ Sipu kamo si arini si dogoria Samuela sa tuna Zese se Eliabi meke zama telena, "Sa tie sapu korapa turu hie pa kenuna Zihova si hinokara, sapu asa mo sa tie sapu ele vizatia Sa." ⁷ Ba zama se Zihova koa sa, "Mu lopu dono la ia sapu vea gelena gua meke vea tolavaena gua si asa. Namu kilua Rau si asa, ura lopu vizavizata gua sapu vizatia ri na tie si Arau. Sa tie si dono mo pa tinoa vurana, ba Arau si dono pa bulo tu."

⁸ Meke tiokia Zese sa tuna se Abinadabi meke turana la nia sa koe Samuela, ba zama se

Samuela, “Lokari, lopus vizatia tugo Zihova si asa.” ⁹ Ke turana mae nia pule Zese se Sama. Ba “Lokari, lopus vizatia tugo Zihova si asa,” gua se Samuela. ¹⁰ Koasa ginugua hie si turana beto maei mo Zese sari ka zuapa tuna koreo koe Samuela. Meke zama se Samuela koasa, “Lokari, lopus vizatia Zihova si keke arini hire.” ¹¹ Meke nanasia sa si asa, “Vegua koa dia pule kaiqa tumu koreo?”

Olanā se Zese, “Koanana si keke sapu mudina hokara, ba taloa si asa na korapa kopu sipi.”

“Tozi nia pude mae tani,” gua se Samuela. “Lopus kaqu va vukivukihi si gita pana lopus ele kamo si asa.” ¹² Ke garunu tie se Zese meke la hata ia si asa. Keke koreo tolavaena na toa valeanana meke mataqara sa nana dinono. Zama se Zihova koe Samuela, “Hiera tugo si asa! Va madia!” ¹³ Vagia Samuela sa oela meke zoropo nia sa koe Devita pa kenudi ri na tasina. Meke hinoqa kamo koa sa sa Maqomaqona e Zihova meke koa koa sa podalae tugo pa rane asa. Meke tiqe pule nana pa Rama se Samuela.

Devita pa Vetu te Saula

¹⁴ Sa Maqomaqona e Zihova si ele taluarāe koe Saula, meke keke maqomaqo kaleana tu sapu garunu la nia Zihova si novalana sa. ¹⁵ Zama sari na nabulu koasa, “Gilania gami sapu keke maqomaqo kaleana sapu garunia Tamasa si koa koa goi sana. ¹⁶ Ke poni gami sa niniranira, pude mami hata ia si keke tie sapu tumaena mikemike. Meke pana mae koa goi sa maqomaqo kaleana,

si kaqu mikemike sa tie sana, meke kote leana pule mo si agoi.”

¹⁷ Garuni Saula si arini, “Ego, mu hata mae nia sa tie sapu boka mikemike valeana, mamu turana mae nia koa rau.”

¹⁸ Keke ari kasa pu koa si zama, “E Zese sa tie pa vasileana Betilihema, si koa nana keke tuna koreo sapu tumaena mikemike. Na tie varane meke tolavaena si asa; na bokaboka pa vinaripera meke na tie bokana zama tugo. Na koa koa sa se Zihova.”

¹⁹ Ke garunu lani Saula sari na tie paleke inavoso pude la zama guahe koe Zese, “Mu garunu mae nia sa tumu koreo se Devita, sapu hoke kopuni sari na sipi,” gua. ²⁰ Ke garunu la nia Zese se Devita koe Saula meke keke qoti vaqura, keke don'ki sapu surana nia bereti rini, meke keke baika kapu kurukuru sinia na vaeni. ²¹ Mae se Devita meke podalae tavetia sa nana tinavete. Hiva sisigiti nia Saula si asa meke vizatia sa sapu asa sa tie pude paleki sari nana tinitonā varipera gua. ²² Meke garunu pule la inavoso koe Zese se Saula, “Hiva hola nia rau se Devita. Va malumia pude mani tavetavete toka nau mo tani.” ²³ Ke koari na totošo, sipu mae kamo tugo sa tomate kaleana sapu garunu mae nia Tamasa koe Saula, si hoke vagia Devita sa nana mike meke mikea sa. Hoke taluarāe sa tomate kaleana, meke hoke leana pule se Saula.

17

Pesipesi e Qolaea sari na Tinoni Izireli

¹ Varigara sari na tie Pilisitia pa Soko, keke vasileana pa Ziuda, pude varipera gua. Va turui rini sari na dia ipi pa keke vasina pozana Epesi Demimu pa vari korapana Soko meke Azeka.

² Saula meke sari na tie Izireli si varigara meke va turui sari na dia ipi koasa toqere kapae koasa lolomo pa Ela, vasina si va namanama si arini pude razai sari tie Pilisitia gua. ³ Turu va tokele pa keke toqere sari na tie Pilisitia, meke sari na tie Izireli si pa keke kalina; keke lolomo si koa pa vari korapadi.

⁴ Keke tie pozana Qolaea sapu mae guana pa vasileana lavata pa Qati, si vura mae koari na tie Pilisitia meke zama pesipesi sa sari na tie Izireli. Tata neta mita ululuna si asa, ⁵ meke va sagea sa sa poko varipera boronizi sapu mamatana tata ka lima navulu zuapa kilo meke toropae boronizi tugo. ⁶ Sari nenena ba ta poko hukata boronizi tugo, meke palekia tugo sa si keke hopere boronizi sapu sivaria sa pa avarana. ⁷ Sa nana hopere si moata gua tugo na koqana sa tigitigisiana lozi*, meke sa livolivo aeanana sa si tata ka zuapa kilo sa mamatana. Keke tie varipera sapu ene pa kenuna sa si palekia sa lave tanisa. ⁸ Turu se Qolaea meke velavela la koari na tie Izireli, “Na sa si tavetia gamu vasina, turu va tokele pude varipera gua? Arau si keke tie Pilisitia, gamu si na nabulu te Saula! Vizatia keke mia tie pude mae varipera koa rau. ⁹ Be guana ninira si asa meke va mate au si arau, si kaqu na mia pinausu mo gamu si gami, babe ninira

---

* **17:7** Sa moatana si gua tugo na hudana sa heta.

si rau meke va matea si asa, si kaqu na mami pinausu si gamu. ¹⁰ Kamahire si pesipesi gamu rau si gamu na qeto minate pa Izireli. Be guana boka si gamu, si mi vizatia gamu si keke tie pude mae raza au si arau.” ¹¹ Sipu avosia Saula meke sari nana tie varipera sapu gua asa, si tarazuzu beto si arini.

Koa Somana se Devita Koari na Tinoni te Saula

¹² Devita si na tuna e Zese, sapu na tie pa tutina e Eparata pa butubutu Ziuda pa Betilihema. Ka vesu tuna koreo se Zese, meke ele barogoso hola tugo si asa. Pa totošo tugo asa si koa banara se Saula. ¹³ Sari ka neta kenudi si somana luli koe Saula la pa vinaripera. Sapu kenuna si e Eliabi, keke pule si e Abinadabi, meke sa vina neta si e Sama. ¹⁴ E Devita si na tuna koreo mudina hokara, meke sipu koa somanae koe Saula sari ka neta tamatasi kenudi, ¹⁵ si hoke ene gore la koari na tasina meke pule la pa Betilihema se Devita pude kopu ni sari na sipi tanisa tamana.

¹⁶ Hoke tepatepa i meke zama va goregore i e Qolaea sari na tie Izireli doduru munumunu na veluvelu koari ka made navulu puta rane.

¹⁷ Keke rane, si zama se Zese koe Devita, “Mamu paleki ka manege puta kilo huiti ta kinadi meke ka manege puta bereti, mamu tuturei paleke lani koari na tasimu koasa vasina pu koa ia rini. ¹⁸ Mamu paleke lani tugo sari ka manege puta sizi* hire koasa palabatu varipera. Hata vurani tugo sari ka neta tasimu meke paleke pule mae sa inavosodi be guana korapa

---

* **17:18** Sizi sina ginani sapu tavetia rini koasa meleke tanisa goti.

koa valeana si arini. ¹⁹ Sa banara Saula, sari na tasimu, meke sari doduru tie Izireli si korapa koa pa lolomo pa Ela, meke varipera koari na tie Pilisitia.”

²⁰ Pana munumunu hokara si veko hola ia e Devita si keke tie pude kopu ni sari na sipi, topue meke paleki sa sari na ginani, gua tugo sapu tozi nia Zese koasa. La kamo sa sa vasina pu korapa koa ia rini koasa totozo sapu va namanama sari na tie Izireli pude la varipera gua. Velavela nia rini sa kinukili varipera. ²¹ Sa qeto minate tadi na tie Pilisitia meke sari na tie Izireli si turu pa vari kalina sa lolomo pude varipera gua. ²² Vekoi mo Devita sari na ginani koasa palabatu pu kopu ni sari na likakalae, meke haqala la koasa vasina varipera, la koari na tasina, meke nanasi sa si arini, sapu vegua si arini, gua. ²³ Sipu korapa vari vivinei si arini, si vura mae mo se Qolaea sa tie varane ninirana meke pesipesi i sa sari na tie Izireli sapu hoke gugua tugo sapu tavetia sa doduru rane. Meke avosia Devita si asa. ²⁴ Sipu dogoria ri na tie Izireli se Qolaea, si tarazuzu beto si arini. ²⁵ “Dotu!” hopeke varigue sarini. “Avoso la i tu sari nana zinama nonovala! Va tatara nia sa banara Saula si keke pinia arilaena koasa tie pu kaqu va matea si asa gua, meke kaqu ta poni nia tugo sa sa tuna vineki pude haba ia meke lopu kaqu ta hivae sa tatamana tanisa tamana pude tabara takisi.”

²⁶ Nanasi Devita sari na tie pu turu tata koasa, “Na sa si kaqu vagia sa tie sapu kaqu va matea sa tie Pilisitia hie meke vata rupahia se Izireli koasa kinurekure. Esei sa tie Pilisitia huporona

hie zama pesipesia sa qeto minate tanisa Tamasa toana?” ²⁷ Ke tozi nia rini gua sapu kaqu ta evaṅa koa sa tie sapu kaqu va matea se Qolaea.

²⁸ Sipu avosia Eliabi, sa tasina kenuna e Devita, sapu korapa zama koa rina tie si asa, si ta naziri nia sa se Devita meke zama, “Na sa si tavetia goi tani? Esei korapa kopu ni sari na sipi tanisa tamada pa korapa soloso? Na tie vahesi pule nigo si goi. Ta gilana valeana koa rau sa kinaleana pa bulomu! Sapu mae nia goi si pude mae dodogoro mo pa vinaripera gua!”

²⁹ “Na sa si tavete va sea ia rau?” Gua se Devita, “Vegua lopu boka nanasa nia tu rau si keke ninanasa?” ³⁰ Taliri la koa keke tie pule si asa, meke zama kekenoṅo gua tugo tatasana, meke doduru toso nanasi sa, si kekenoṅo mo sa inolana tadirini koasa.

³¹ Avosi ri kaiqa koimata varipera gua pu ele zama ni Devita, ke la tozi nia rini se Saula, meke tioko mae nia sa si asa. ³² Zama se Devita koe Saula, “Baṅara, loke tie si ta hivae pude matagutu nia sa tie Pilisitia hie. Arau si mua nabulu, si kaqu la raza ia gana si asa.”

³³ “Lokari,” gua se Saula. “Lopu kaqu boka raza ia goi si asa! Na koburu mo si goi, meke na tie varipera si asa pa doduruna sa nana tinoa!”

³⁴ Meke olana se Devita, “Baṅara, sipu kopu ni rau sari na sipi tanisa tamaqu, toso sipu mae sa laione babe na bea^d meke paleke taloa nia si keke sipi, ³⁵ si hadu luli la ia rau si asa, la raza ia, meke harupia rau sa lami. Meke be taliri pule mae au na laione babe na bea si rau, si hoke tuqe i rau gumidi meke seke va matei.

³⁶ Arau sa mua nabulu si ele va matei sari na laione na bea, ke kaqu tavete gunia tugo rau sa tie Pilisitia huporona hie sapu zama pesipesia sa qeto minate tanisa Tamasa toana. ³⁷ Ele harupau e Zihova koa ri na laione na bea, ke kaqu harupau tugo Sa si rau koasa tie Pilisitia hie.”

Meke olaña se Saula, “Leana mo. Mamu la, meke e Zihova si mani koa koa goi.” ³⁸ Vala ni sa koe Devita sari nana poko varipera pude va sagei sa gua: na toropae boronizi, meke na poko raqaraqa varipera boronizi pude lavelave ni sari na aroso. ³⁹ Sopele nia Devita sa magu varipera koasa belete meke belete kapae nia sa koasa poko varipera meke podekia sa pude ene gua ba lopu boka, sina lopu manavasa va sagei sa. Meke zama si asa, “Lopu kaqu boka varipera turani rau sari doduru hire.” Ke va gore beto pani sa si arini. ⁴⁰ Palekia mo sa sa nana kolu sepati meke pudiki vagi sa sari ka lima patu memehedi koasa leana meke voi sa pa nana huneke. Va namanama vekoa sa sa nana kurukuru paqala, meke ene la tutuvia sa se Qolaea.

Va Kilasia Devita se Qolaea

⁴¹ Sa tie Pilisitia si podalae ene zukuru la koe Devita. Sa nana tie paleke lave si ene pa kenuna sa, meke korapa ene tata mae si asa. ⁴² Meke sipu doño valeana la si asa koe Devita, si doño va gorea sa si asa, sina na keke koreo vaqurana mo, na tolavaena na doño leana si asa. ⁴³ Zama si asa koe Devita, “Na pude vegua sa kolu sana? Balabala ia goi sapu na siki si arau?” Meke vata leve nia sa se Devita koasa nana tamasa. ⁴⁴ Meke

zama si asa, “Mae tu ba goi! Meke kaqu poni nia rau sa tinimu koari na kurukuru tapuru na kurukuru name pude gania.”

⁴⁵ Olanā se Devita, “Mae pude varipera si goi koa rau meke paleke magu, na hopere, ba arau si mae pude varipera koa goi pa pozana e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa tanisa qeto minate pa Izireli, sapu pesipesia goi. ⁴⁶ Pa rane ninoroi tugo si kaqu veko mae nigo Zihova pa limaqu rau si agoi, meke kaqu va kilasigo rau meke kote kupa pania rau batumu. Meke kaqu poni nia rau koari na kurukuru tapuru na kurukuru name sari na tinidi ri na tie varipera Pilisitia pude gani rini. Meke tiqe kaqu gilania ri doduru tie pa kasia popoa sapu koa nana si keke Tamasa pa Izireli. ⁴⁷ Meke sari doduru hire si kaqu dogoria sapu e Zihova si lopu okoro nia sa magu varipera babe na hopere pude harupi sari Nana tinoni. Mataqara si Asa pa vinaripera pa Nana niniranira telena, meke kaqu veko maeni gamu Sa si gamu doduru pa mami niniranira.”

⁴⁸ Sipu korapa ene la koe Devita se Qolaea, si tuturei haqala noño la mo koasa se Devita vasina varipera tadi na tie Pilisitia pude raza ia gua. ⁴⁹ Keru vagia sa pa nana huneke si keke patu memehena, meke gona nia kurukuru paqala sa se Qolaea. Meke goto pa raena, ke poraka sa herahera batuna, meke hoqa oporapaha nia pa pepeso si asa. ⁵⁰⁻⁵¹ Haqala la koa sa se Devita, meke turu nana koasa. Lobusu vagia sa sa magu varipera te Qolaea pa nana vovoina, meke kupa

pania sa sa batuna meke va matea.*

Sipu dogoria ri na tie Pilisitia sapu ele mate sa dia tie varane, si govete beto si arini. Meke pa sirana gua asa, sapu loke nana magu varipera, ba va kilasia na va matea Devita se Qolaea koa keke kurukuru paqala meke na patu mo.

⁵² Sari na tie Izireli meke na butubutu Ziuda si kukili meke haqala luli rini si arini, hadu kamo ni tu rini pa Qati meke kamo koasa sasada bara pa Ekoroni. Sari na tie Pilisitia matedi si koa koasa doduruna sa sirana sapu la gua pa Saraimi, meke kamo la gua tu pa Qati meke Ekoroni.

⁵³ Sipu pule mae sari na tie Izireli pu hadu lulidi sari na tie Pilisitia si vagi rini sari na dia tinitoṅa koari na dia ipi vasina pu ele koa ia rini. ⁵⁴ Vagia Devita sa batuna Qolaea meke sipu hola soku rane si paleke la nia sa pa Zerusalem, meke kopu ni sa sari na tinitoṅa varipera te Qolaea pa nana ipi soti.

Ta Turana La Koe Saula se Devita

⁵⁵ Sipu dogoria Saula se Devita totoṅo la raza ia gunia sa se Qolaea, si nanasia sa se Abana, sa koimata pa nana qeto minate, “Abana, tuna esei sia?”

“Lopu hite gilania rau Banara,” gua se Abana.

⁵⁶ “Ego la mamu hata vura nia,” gua se Saula.

⁵⁷ Ke sipu pule mae se Devita koasa vasina pu koa rini, sipu beto va matea sa se Qolaea, si turana la nia Abana si asa koe Saula. Korapa palepalekia nana tugo sa batuna Qolaea. ⁵⁸ Meke

---

* **17:50-51** 2 Samuela 21:19; 1 Samuela 21:9

nanasia Saula si asa, “Koreo vaqura, tuna esei si agoi?”

“Arau si na tuna sa mua nabulu se Zese pa Betilihema,” olaña gua se Devita.

18

Sa Tataru te Zonatani

¹ Meke sipu va hokotia ri Saula e Devita sa dia vivinei, si podalae tataru sisigiti nia e Zonatani sa tuna Saula se Devita, kekenoño gua sapu tataru pule nia si asa telena. ² Heki nia Saula se Devita podalae tugo koasa rane asa meke lopu va malumia sa pude pule la pa nana vasileana soti. ³ Va tatara va nabu nia Zonatani koe Devita sa nana binaere loke vina betona sina koa gua koasa nana tataru lohina koa sa. ⁴ Va gorea sa sa koti sapu va sagea sa meke vala nia sa koe Devita, meke sa nana poko varipera meke gua tugo sa nana magu varipera, bokala, meke na belete.

⁵ Bokaboka hola se Devita pude taveti sari doduru tinavete pu garunu ni Saula koa sa, meke vizatia tugo Saula si asa pude keke palabatu pa nana qeto minate. Qetu nia ri doduru tie na palabatu te Saula sa ginugua hie.

Podalae Konokono nia Saula se Devita

⁶ Sipu pule se Devita toতোসো ele va matea sa se Qolaea meke korapa pule mae tugo sari na tie varipera koa rina dia vasileana soti, si vura mae sari doduru barikaleqe pa doduru vasivasileana pa Izireli pude tutuvia sa banara Saula gua. Kera ni rini sari na kinaera qetuqetu, peka meke lopi ni rini sari na tabarini na mike laera. ⁷ Koa sa

dia qinetuqetu si kera guahe si arini, “Saula va matei sari na tina tie, ba e Devita sari ka manege tina tu.”* ⁸ Lopu qetu nia Saula sapu gua asa, meke podalae bugoro sisigiti si asa. Zama si asa, “Koe Devita kera nia rini sari ka manege tina tu, ba koa rau kaiqa tina mo. Namu na kote tava banara mo si asa!” ⁹ Gua asa ke konokono nia na kopu tokotoko nia sa se Devita podalae tugo pa totoaso asa.

¹⁰ Keke rane si mae nuquru va hodaka koe Saula si keke tomate kaleana mae guana koe Tamasa, meke ititu si asa pa nana vetu guana tie pekipekina. Ke sipu korapa mikea Devita sa nana mike hapu, gua tugo sapu hoke tavetia sa doduru totoaso, si tanini vagia Saula si keke hopere. ¹¹ Meke zama guahe telena se Saula, “Maqu hopere turanae nia gana pa kapagoba,” meke hopere la nia sa koa sa sa hopere karua totoaso; ba va hola i mo Devita si arini.

¹² Matagutu nia Saula se Devita sina koa koe Devita se Zihova ba kilua Zihova se Saula. ¹³ Ke garunu taloa nia Saula si asa, meke va palabatua sa koari ka keke tina tie varipera. Turani Devita pa vinaripera sari nana tie, ¹⁴ meke bokabokana si asa koari doduru tinavete sina koa koa sa se Zihova. ¹⁵ Meke sipu gilania Saula sa binokaboka te Devita, si noma lalanana tu sa minatagutu tanisa. ¹⁶ Ba sari doduru tie pa Izireli, meke butubutu Ziuda si tataru nia se Devita sina na keke tie tuturana bokabokana si asa.

Haba ia Devita sa Tuna Vineki e Saula

---

* **18:7** 1 Samuela 21:11, 29:5

¹⁷ Meke zama se Saula koe Devita, “Hie sa tuqu vineki kenuna se Merabi. Kaqu vatua rau si asa koa goi pude na loamu koa gua sapu nabulu nau goi guana tie varipera varane na ta ranemu, na varipera ni goi sari na vinaripera te Zihova.” Balabala ia Saula sapu koasa sirana gua asa si kaqu va matea rina tie Pilisitia se Devita gua, meke lopu kaqu tavetia sa telena sapu gua asa.

¹⁸ Olanā se Devita, “Esei si arau meke na sa sa qua tatamana pude ta evanae na roana sa banara si arau?” ¹⁹ Ba sipu kamo sa tooso pude ta vala koe Devita se Merabi, si vala nia tu Saula koa ke tie pozana e Adireli pa Mehola si asa.

²⁰ Ba sa tuna vineki Saula se Maekolo, si hivahiva nia pule sa se Devita, meke sipu avoso nia Saula sapu gua asa, si qetu si asa. ²¹ Zama golomo telena si asa, “Kaqu vala nia rau se Maekolo koe Devita. Kaqu tozi nia rau si asa pude sekesekei nia, meke kaqu va matea ri na tie Pilisitia si asa, gua.” Ke pa vina rua tooso si zama se Saula koe Devita, “Kaqu na qua roroto rau si goi.” ²² Garuni sa sari nana palabatu pude zama ekea se Devita meke pude tozi nia tugo sapu, “Qetu nigo sa banara si goi meke sari doduru nana palabatu kekenoŋo gua agoi. Ke hie mo sa tooso leana tamugoi pude haba ia sa tuna vineki.”

²³ Ke tozia rini koe Devita sa ginugua hie, meke olana si asa, “Arilaena hola si pude ta evanae na roroto tanisa banara, ba lopu garoqu; na tie habahuala meke loke laequ si rau.”

²⁴ Meke tozia rina palabatu koe Saula gua sapu zama nia Devita, ²⁵ meke garuni Saula si arini

pude tozi nia se Devita, “Sapu doduru pu gua hiva nia sa banara koa goi pude na hinoluna sa barikaleqe si ka keke gogoto kapudi* rina tie Pilisitia matedi, pude guana hinobe koari nana kana.” Pa sirana gua asa si va turua Saula pude va matea rina tie Pilisitia se Devita gua.
²⁶ La tozia ri na nabulu te Saula koe Devita gua sapu ele zama ni Saula, meke qetu nia Devita sa binalabala pude ta evanae na roroto tanisa banara si asa, gua. Sipu lopu ele kamo sa rane pude ta muti sa vinarihaba, ²⁷ si la se Devita meke sari nana tie meke seke va matei si karu gogoto tie Pilisitia. Paleke lani sa koa sa banara sari na kapudia meke nae lani sa koasa si arini, pude mani ta evanae na roroto tanisa gua. Ke vala nia Saula sa tuna vineki se Maekolo pude haba ia Devita.

²⁸ Sipu bakala meke gilana valeania Saula sapu se Zihova si koa somana koe Devita meke sa tuna tugo ba tataru nia si asa, ²⁹ si noma hola lalanana tu sa minatagutuna e Devita, meke kana ia sa si asa pa doduruna sa nana tinoa.

³⁰ Hoke mae sa qeto minate tadi na tie Pilisitia pude varipera gua, ba koari doduru vinaripera si mataqara hola ni Devita sari na koimata varipera te Saula. Gua asa ke ta gilana valeana se Devita koari na tie.

19

Ta Kukitae se Devita Koe Saula

¹ Tozi nia Saula se Zonatani sa tuna meke sari doduru nana nabulu pude va matea rini

---

* **18:25** Sa kapu toto si gunia sa.

se Devita gua. Ba tataru hola nia Zonatani se Devita, ² ke zama la si asa koa sa, “Sa tamaqu si korapa podekia pude va matego si goi. Leana mamu koa va balau vugo munumunu; mamu la tome pa keke vasina pu lopu ta gilanana; mamu koa mo vasina. ³ Kaqu la turu si rau pa kapaena sa tamaqu pa inuma vasina pu korapa tome goi, meke kaqu zama ia rau si asa pa guguamu goi. Be guana vagi rau kaiqa ginugua, si kote va gilana nigo rau.”

⁴ Vahesihesia Zonatani se Devita koe Saula meke zama, “Baṅara, mu lopu tavete va kaleana la koe Devita sa mua nabulu. Lopu hite tavete va kaleana atu si asa koa goi. Sari doduru tin̄itona pu taveti sa si na vinari tokae lavata koa goi. ⁵ Vatasuna ia sa sa nana tinoa sipu va matea sa se Qolaea, meke va mataqaria Zihova pa keke minataqara lavata te Izireli. Sipu dogoria goi si asa, si qetu si goi. Na vegua, ke hiva tavete va kaleana la tu si goi koa sa tie pu loke nana sinea, meke hiva va matea goi se Devita sapu namu loke nana ginugua hokara?”

⁶ Pulepaho nia Saula gua saripu zama ni e Zonatani meke tavetia sa si keke vina tatara pa pozana e Zihova, sapu lopu kaqu va matea sa se Devita gua. ⁷ Ke tiokia Zonatani se Devita meke va avoso nia koasa sari doduru ginugua, meke tiqe turaṅa la nia sa koe Saula, meke nabulu nia Devita sa baṅara gua tugo tatasana.

⁸ Sa vinaripera koari na tie Pilisitia si puzaka vura pule. Rapati Devita si arini meke va kilasa va kaleani sa, ke govete si arini.

⁹ Keke rane pule si nuquria keke maqomaqo kaleana sapu mae guana koe Zihova se Saula. Habotu pa korapa nana vetu si asa, tañinia nana pa limana sa nana hopere, meke koa nana tugo vasina se Devita; na korapa mikemikea sa sa nana mike. ¹⁰ Podekia Saula pude hopere turanae nia pa kapagoba se Devita gua, ba va hola ia Devita, meke la soto tu pa goba sa hopere. Gua asa ke haqala meke govete taloa nana se Devita.

¹¹ Koasa boñi tugo asa si garuni Saula si kaiqa tie pude kopu nia sa vetu te Devita pude va matea gana si asa pana munumunu gua. Va balau ia Maekolo, sa nana barikaleqe si asa, “Be lopu taloa si goi koasa boñi hie, pana munumunu vugo si kaqu mate mo si goi.”* ¹² Va gorea sa pa keke vuida si asa, meke haqala govete taloa si asa. ¹³ Meke vagia sa barikaleqe sa beku pu koana pa vetu, meke va ekoa sa pa teqe, veko nia tarabatu sa sapu ta tavetae kalu qoti meke va tarabatu nia sa, meke nobia sa.

¹⁴ Sipu mae sari na tie te Saula pude vagia se Devita gua, si tozi ni Maekolo si arini sapu moho si asa gua. ¹⁵ Ba garunu pule lani Saula si arini pude la dogoro sotia teledia. Tozi ni sa si arini, “Paleke turana mae nia pa teqe, pude maqu va matea gana tani si asa.” ¹⁶ Meke sipu nuquru la si arini si dogoria rini sapu na beku mo si eko pa teqe meke na kalu qoti si tarabatu nia sa.

¹⁷ Meke nanasia Saula se Maekolo, “Na vegua ke sekesekei nau tu goi si rau meke va govetia goi sa qua kana?”

---

* **19:11** Sam 59

Ke olaña si asa, “Kote va mate au sa si arau be lopu va govetia rau gua.”

18 Govete se Devita meke latu koe Samuela pa Rama, meke tozi sa sari doduru ginugua pu tavete lani e Saula. Meke tiqe la pa Naioti se Devita meke Samuela meke koa hola vasina sari karua. 19 Tozi nia rini se Saula sapu se Devita si korapa koa pa Naioti pa Rama gua, 20 Ke garuni sa si kaiqa tie pude la tuqe vagia si asa gua. Dogoria rini si keke puku vinarigara poropita korapa peka na kukili, e Samuela sa dia koimata. Meke ta kamoe nia rina tie sa Maqomaqona Tamasa, ke podalae peka na kukili si arini. 21 Sipu avoso nia Saula sapu gua asa, si garunu pule lani pule sa sari kaiqa tie, meke arini ba podalae peka na kukili tugo. Garunu pule la tie tugo si asa pa vina neta toto, ba kekenoño gua tugo si ta evaņa koa rini. 22 Ke topue la pa Rama telena si asa. Sipu mae kamo koasa berukehe nomana pa Seku si asa, si nanasa nia sa sa vasina koa sari Samuela e Devita meke tozi nia rini sapu korapa koa pa Naioti sari kara, gua. 23 Sipu korapa la si asa vasina si ta kamoe nia tugo sa sa Maqomaqona Tamasa, meke peka na kukili tokelia sa sa sirana la gua pa Naioti. 24 Va gore pania sa sa nana poko meke peka na kukili pa kenuna Samuela, meke eko dododohona doduruna sa rane meke doduruna sa boņi. Gua asa ke zama nia ri na tie sapu, “Vegua e Saula ba ta evaņae keke poropita tugo?” gua.*

---

* 19:24 1 Samuela 10:11-12

20

Toka nia Zonatani se Devita

¹ Meke taluarae se Devita pa Naioti pa Rama meke govete la koe Zonatani, meke zama, “Na sa si tavetia rau? Na tinavete kaleana sa si ele tavetia rau? Na sinea sa si tavete va sea la nia rau koasa tamamu, ke hiva va mate au sa?”

² Meke olaña se Zonatani, “Lokari, lopu va malumigo Tamasa pude kaqu mate si agoi! Ele tozi nau sa tamaqu sari doduru tiñitona pu taveti sa, saripu arilaedi na loke laedi, meke lopu hoke tome saripu gua hire. Lopu hinokara sapu gunia goi!”

³ Ba olaña se Devita, “Gilana valeania nana sa tamamu sapu gua tataru guni nau goi si arau, meke ele balabala ia tu sa pude lopu va gilana nia koa goi gua sapu hiva tavetia sa, sina kote kuliusu hola si goi. Zama hinokara si rau koa goi meke koe Zihova toana sapu arau hie si keke hinena nene mo seu gua pa minate!”

⁴ Zama se Zonatani, “Kaqu taveti rau doduru gua saripu hiva ni goi.”

⁵ Olaña se Devita, “Vugo si na Inevaña Sidara Vaqura, meke arau si ta hivae pude henahena turania sa banara. Ba pude guana leana koa goi, si maqu la tome pa inuma osolae kamo va veluvelu repere.*

⁶ Be guana doño gilania sa tamamu sapu lopu somana henahena si rau, si mamu tozi nia sapu tepa ia rau sa mua vina malumu pude tuture la pa qua vasileana soti pa Betilihema, sina hie mo sa totošo pa doduru vuaheni pude ta tavete sa vina vukivukihi vasina koari doduru

---

* 20:5 Nab 28:11

qua tatamana. ⁷ Be zama si asa, ‘Leana mo,’ gua, si kaqu ta harupu si rau; ba be bugoro si asa, si kaqu gilania goi sapu korapa hiva va mate au sa si rau. ⁸ Tataru nau, mamu tavete poni nau si hie, mamu kopu nia sa vina tataru tomena sapu ele tavetia goi koa rau. Ba be guana sea si arau, si mamu va mate au mo goi telemu. Ba lopu turana lani au goi koa sa tamamu pude va mate au,” gua.

⁹ Meke olaña se Zonatani, “Lokari, mu lopu balabala hokari saripu gua sara! Be gilana valeania rau sapu hiva novaligo sa tamaqu, si kote va balau igo mo rau.”

¹⁰ Meke nanasa se Devita, “Esei kaqu boka va gilana nau sapu be olaña va bubugorae atu igo sa tamamu si agoi?”

¹¹ “Aria mada la pa inuma,” gua se Zonatani. Ke la si arini. ¹² Meke zama se Zonatani koe Devita, “Zihova sa Tamasa pa Izireli sa nada tie va sosode! Pa totošo gua tugo he, pa rane vugo meke repere si kaqu nanasia rau sa tamaqu. Be guana qetu nigo sa, si kaqu va atu zinama si rau.

¹³ Ba be hiva sisigiti nia tugo sa pude novaligo si goi, si mani seke va mate au mo Zihova si rau, be lopu va gilana nigo rau sa ginugua asa, meke va govete taloa igo. Mani koa somanae koa goi se Zihova gua sapu ele koa koasa tamaqu si Asa visoroihe. ¹⁴ Totoso korapa toaqu rau, si mu tataru nau, mamu kopu nia sa mua vina tataru madina. Mamu kopu va tuka nau pude lopu mate si rau. ¹⁵ Mamu va dogoro nia sa tataru va tukana gua tugo asa koasa qua tatamana ninae rane ka rane. Mamu soto va nabua sa mua tataru koarau meke sari na turanaqu pa tutiqu

rau na kamo lala gua tu sipu va mate beto ni tugo se Zihova sari doduru kana tamugoi pa kasia popoa. ¹⁶ Mani lopu ta kumata sa nada vina tatara gita kara. Ba be guana ta kumata si asa, si mani va kilasi Tamasa sari na mua kana.”

¹⁷ Ke pa totošo tugo asa si tepa ia Zonatani se Devita pude va tatara pulea pule se Zonatani, sapu tataru nia sa si asa, koa gua sapu tataru hola nia Zonatani se Devita, hola nia gua sapu tataru pule nia sa sa nana tinoa soti. ¹⁸ Meke zama se Zonatani koa sa, “Vugo si na Inevana Sidara Vaqura, meke kote ta gilana valeana be guana lopu somana si goi pa hinenahena. ¹⁹ Be lopu somana si goi repere si kote ta balabala sisigiti, ke mamu la koasa vasina tome goi visoroihe, mamu tome pa mudina sa kobi patu vasina. ²⁰ Kaqu gona lani rau vasina sari ka neta tupi, guana vasina qiriqiriana. ²¹ Meke kaqu tozi nia rau sa qua nabulu pude la hatai si arini. Meke be tozi nia rau si asa, ‘Dotu, sari na tupi si pa kalimu mae tu hire, mamu vagi;’ sa ginuana si leana mo, meke boka vura mae mo si goi. Zama tokotokoro si rau koe Zihova toana sapu lopu kaqu koa pa tinasuna si goi. ²² Ba be tozi nia rau si asa, ‘Sari na tupi si koa tu pa kalina latu,’ si mamu tiqe taluarae, sina e Zihova si garunu va taloa igo si goi. ²³ Koari na vina tatara pu va tatara ni gita kara, si e Zihova si na tie va sosode pa varikorapada ninæ rane,” gua.

²⁴ Ke la tome koari na inuma se Devita, meke sipu kamo sa ranena sa Inevana Sidara Vaqura, si mae pa hinenahena sa banara Saula, ²⁵ meke habotu vasina hoke habotia tugo sa pa kapagoba.

E Abana si habotu kapae koa sa, meke e Zonatani si habotu pa kenuna sa. Ego sa habotuaana te Devita si loke tie habotia. ²⁶ Ba loketona si zama nia e Saula pa rane asa, sina balabala ia sa, “Keke toña si ta evaña koa sa, meke lopu via pa hahanana vina madi pa tinarae si asa.” ²⁷ Koa sa rane sapu luli mae koa sa Inevaña Sidara Vaqura, sa vasina te Devita si loke tie tugo habotia, ke nanasia Saula se Zonatani, “Na vegua ke lopu mae pa hinenahena se Devita norae meke ninoroi tugo?”

²⁸ Olanā se Zonatani, “Tepa si asa koa rau pude va malumia, mani la nana pa Betilihema gua. ²⁹ Zama si asa, ‘Mamu va malumau, pude maqu la, sina tavetia sa qua puku tatamana sa inevaña vina vukivukihi pa vasileana, meke hiva nau sa tasiqū si rau pude koa pa toso asa. Ke be guana qetu nau goi, si va malumau, maqu la dogori sari na turañaqu.’ Gua asa ke lopu koa si asa pa nana habohabotuaana pa mua tevolo.”

³⁰ Ta naziri nia Saula se Zonatani meke zama la koa sa, “Agoi si na tuna na maqota, na barikaleqe va karikarina meke variva kurekurena. Gilania rau kamahire sapu toka nia goi se Devita meke va gore pule nigo mo meke sa tinamu tugo! ³¹ Lopu gilania tu goi sapu pana toa se Devita, si lopu kaqu banara hokara si goi pa popoa hie? Ke tuturei la tugo kamahire, mamu turaña mae nia, kaqu tava mate si asa!”

³² “Pude vegua ke kaqu mate si asa?” Olanā gua se Zonatani. “Na sineā sa si ele tavetia sa?”

³³ Pa toso tugo asa, si hopere la nia Saula sa nana hopere koe Zonatani pude va matea

gua, meke tiqe gilana valeania Zonatani sapu hiva va mate hinokaria sa se Devita. ³⁴ Gasa turu meke lopu sana taluarae koasa tevolo se Zonatani pa binugoro, meke lopu henahena pa rane asa, sa rane vina rua koasa Inevaņa Sidara Vaqura. Talotaņa hola nia sa se Devita sina zama va kurekurea Saula si asa.

³⁵ Pana munumunu si la pa inuma se Zonatani pude tutuvia se Devita, gua sapu variva ego nia rini. Turaņa sa si keke koreo vaqura. ³⁶ Meke zama koa sa, “Haqala la, mamu la hatai sari na tupi pu kaqu gona ni rau.” Haqala sa koreo, meke gona hola nia Zonatani sa tupi pa kalina la koa sa. ³⁷ Sipu kamo sa koreo vasina pu hoqa sa tupi, si kukili se Zonatani, “Sa tupi si pa kali latu. ³⁸ Lopu turu vasina! Tuturei la.” Ke pudiki vagia sa koreo sa tupi meke pule la mo koasa nana palabatu. ³⁹ Lopu gilania sa sa ginuana, ba ari Zonatani mo e Devita gilania. ⁴⁰ Vala ni Zonatani koasa koreo sari nana tiņitoņa varipera pude paleke pule lani pa vasileana gua.

⁴¹ Sipu ele pule sa koreo, si turu se Devita pa mudina la sa kobi patu, hoqa kokotuņu meke todoņo gore ka neta totošo pa pepeso. Asa meke Zonatani si kabo beto pa totošo vari ahoi ri kara. Sa tinalotaņa te Devita si noma hola nia tu sapu te Zonatani. ⁴² Meke tiqe zama se Zonatani koe Devita, “Tamasa si koa somanae koa goi pa binule. Kaqu va sosodea e Zihova sapu agoi meke arau, meke sari na tutimu goi meke saripu taqarau, si kaqu kopu nia sa binaere madina sapu ele va tatara nia gita kara gua.” Meke tiqe taluarae taloa se Devita, meke pule la

nana pa vasileana se Zonatani.

21

Govete nia Devita se Saula

¹ La koasa hiamā Ahimeleki pa Nobu se Devita. Vura mae se Ahimeleki neneqara toতোসো tutuvia sa si asa, meke nanasia sa si asa, “Na vegua ke mae eke telemu si goi tani?”*

² “Arau si mae tani koasa hiniva te Saula,” gua se Devita. “Tozi nau sa pude lopu vata gilania koa ke tie gua sapu garunu nau sa pude tavetia. Koari na qua tie, si ele tozini rau si arini pude mae tutuvu au koa ke vasina. ³ Ego, na ginani sa si korapa koa koa goi? Mu poni nau ka lima bereti babe kaiqa toṅa pule sapu korapa koa koa goi.”

⁴ Zama sa hiamā, “Loketoṅa koa rau sari na bereti hokara, ba na bereti hopedi mo. Boka vagi mo goi si arini be guana lopu vaquru koa turāni rini sari na loadi.”

⁵ “Hinokara sapu lopu hite gua asa si arini,” olaṅa gua se Devita. “Sari na qua tie si hoke va via pule ni koari na dia tinoa pude madi pa tinavete te Tamasa, meke pa rane ninoroi ba gua tugo asa.”

⁶ Ke vala ni sa hiamā koe Devita sari na bereti hopedi, sina loke bereti si koa vasina ba sari na bereti saripu vala ni mo rini koe Tamasa. Ele tava rizu koasa tavolo hopena si arini meke ta hobei bereti vaquradi.*

---

* **21:1** Mt 12:3-4; Mk 2:25-26; Lk 6:3   * **21:6** Liv 24:5-9

⁷ Keke koari na nabulu te Saula sapu na nati tie kopu sipi si koa vasina pa ranena asa pude va gorevura ia sa hahanana vinavia. Na pozana sa si e Doeqi, na tie pa butubutu Edomu^d si asa.

⁸ Nanasa la koe Ahimeleki se Devita, “Ari mua hopere babe na magu varipera tani si goi? Sa ginrunu tanisa banara si va bebenoqu rau, ke loke totošo pude boka tuqe palekia sa qua magu varipera babe kaiqa tinitoņa varivariperana.”

⁹ Olaņa se Ahimeleki, “Na magu varipera mo te Qolaea sa tie Pilisitia sapu va matea goi koasa lolomo pa Ela si koa tani. Korapa koa nana pa mudina la sa poko hiamā meke ta hade poko si asa. Pude hiva nia goi si mu vagia. Namu asa hokahokara mo si koa tani.”*

“Vagi mae nia. Loke vasina pule koa sa magu gugua asa.”

¹⁰ Ke taluarāe se Devita, govete nia sa se Saula, meke la koa koe banara Akisi pa vasileana Qati.

¹¹ Meke zama la koe banara Akisi sari nana nabulu, “Lopu e Devita tu sa banara tadi pa Izireli beka sia? Hie mo sa tie sapu kera nia rina barikaleqe totošo peka rini, zama si arini, ‘Saula va matei sari na tina tie, ba e Devita sari ka manege tina tu,’ gua.”*

¹² Balabala mamata ni e Devita sari na dia zinama, meke matagutu sisigiti nia sa sa banara Akisi.*

¹³ Be guana koa tata koa rini si hoke guana tie pekipeki, meke hoke araru hahanana guana tie duviduvilina si asa. Be mae sarini pude tuqe vagia, gua, si hoke gasigasi hoboro

* **21:9** 1 Samuela 17:51 * **21:11** 1 Samuela 18:7, 29:5 * **21:12**

koari sasada barana sa vasileana lavata, meke va zoloro gore loro pa gumina si asa.* ¹⁴ Ke zama la koari nana nabulu se Akisi, “Dotu! Duviduvili sa tie! Na venagua, ke turaṅa mae nia tu gamu koa rau sia? ¹⁵ Vea, lopu ele soku tie duviduvili koa tani? Vea ke turaṅa mae nia pule gamu si keke, pude mae va ilipuna nau koari na hahanana pekipeki sapu taveti sa koasa qua vetu soti hie, gua?”

22

Sa Vina Matedi rina Hiama

¹ Taluarae taloa se Devita koasa vasileana lavata pa Qati meke govete la koasa bae tata pa vasileana pa Adulamu. Sipu avoso nia ri tasina na turaṅana sapu koa vasina si asa, si la koasa si arini.* ² Sokudi rina tinoni si mae somanae koe Devita, ari doduru pu ta ṅoṅovala na ta veko gale meke lopu koa qetu si mae beto koasa. Padana tata ka made gogoto tie doduruna, meke ta evaṅae na dia koimata rini se Devita.

³ Taluarae vasina se Devita meke la gua pa Mizipa pa Moabi, meke zama la koasa baṅara pa Moabi, “Va malumi sari karua tiatamaqu pude mae koa koa goi, osolae gilania rau gua sapu hiva tavete poni nau Tamasa.” ⁴ Ke vekoi e Devita sari karua tiatamana koasa baṅara pa Moabi, koa vasina si arini pa doduruna sa toতোসো sipu koa tome se Devita pa bae.

⁵ Meke mae koe Devita sa poropita Qadi meke zama, “Lopu koa tani, mu topue la pa popoa

---

* **21:13** Sam 34   * **22:1** Sam 57; Sam 142

Ziuda.” Ke taluarae se Devita meke la pa muqe pa Hereti.

⁶ Keke rane si mae pa Qibea se Saula, habotu nana pa kauruna sa huda tamarisiki pa toqere, tañinia nana pa limana sa nana hopere, meke turu vari likohae nia ri doduru nana palabatu varipera. Tozi nia rini sapu ele ta dogoro se Devita meke sari doduru nana tie. ⁷ Ke zama la koari nana palabatu varipera si asa, “Va avoso mae, gamu na tinoni koasa butubutu te Benisimane! Balabala ia gamu sapu kote ponini gamu pepeso na inuma vaeni e Devita si gamu doduru, meke va palabatu gamu koasa nana qeto minate, gua? ⁸ Asa gua ke kukiti nau gamu? Lopu keke gamu si tozi nau sapu sa tuqu soti si kalikali la gua koe Devita. Loke tie hite galagala nau, babe tozi nau sapu se Devita, keke koari na qua tie soti, si korapa hata ia kamahire si keke lolomo pude va mate au gua, meke sa tuqu soti si sovutuna sa!”

⁹ Doeqi si turu turanae tugo koari na palabatu varipera te Saula, meke zama si asa, “Dogoria rau se Devita totošo la si asa koe Ahimeleki sa tuna e Ahitubi pa Nobu.* ¹⁰ Tepatepa la koe Zihova se Ahimeleki sapu nasa si kote tavetia e Devita pa hiniva Tanisa. Meke tiqe ponía vinabeo sa se Devita meke vala nia sa sa magu varipera te Qolaea sa tie Pilisitía.”

¹¹ Ke va garunu la zinama sa banara Saula koe Ahimeleki sa tuna Ahitubi meke sari na turanana, sapu na hiamá tugo pa vasileana pa

---

* **22:9** 1 Samuela 21:7-9; Sam 52

Nobu pude mae, ke mae koasa si arini. ¹² Zama la se Saula koe Ahimeleki, “Va avoso mae!”

“Hiera si rau qua baṅara” gua si asa.

¹³ Nanasa la ia Saula, “Venagua ke kukiti nau gamu kara Devita si arau? Vegua ke ponía vinabeo na magu varipera meke tepa ponía goi koasa Tamasa sapu nasa si kote tavetia Devita? Kamahire si talirau sa si rau meke korapa aqa nia sa sa lolomo pude va mate au.”

¹⁴ Olaṅa se Ahimeleki, “E Devita si na mua nabulu nonona meke na roamu soti si asa, koimata tadi na tie varipera pu kopu nigo, ta pamaṅae hola koari doduru tie pa korapana sa mua vetu baṅara. ¹⁵ Hinokara, nanasa ponía rau koasa Tamasa, meke lopu na qua totošo kekenu si hie pude tavete gua asa. Qua baṅara, mu lopu zutu au babe esei pule pa korapana sa qua butubutu. Lopu gilana hokaria rau si keke tinitoṅa la gua koasa ginugua hie.”

¹⁶ Zama sa baṅara, “Ahimeleki, agoi meke sari doduru mua butubutu si kaqu mate.” ¹⁷ Ke zama la i sa sari na tie kopu saripu turu kapaedi koasa, “Va mate i sari na hiama te Zihova! Va kalekale la gua koe Devita si arini, meke lopu hite tozi nau rini sapu ele govete si asa, ele tumae nia dia sa doduruna sa vivinei.” Ba korodia va matei rina tie kopu sari na hiama te Zihova. ¹⁸ Ke zama la koe Doeḡi se Saula, “Agoi mamu va matei!” Meke va mate betoi e Doeḡi. Koasa rane sana si va matei sa si ari ka vesu navulu lima hiama saripu pada pude va sagei sari na poko hiama. ¹⁹ Garunu ni tugo Saula sari doduru tinoni pa popoa Nobu, sa vasileana lavata tadi na hiama

pude tava mate: palabatu, na barikaleqe, koburu hiteke na lavata, bulumakao, don'ki, meke na sipi si tava mate beto.

²⁰ Ba se Abiata^d, keke koari kasa tuna Ahimeleki si govete meke la somanae nana koe Devita. ²¹ Tozi nia sa sapu la e Saula meke va matei sari na hiamata te Zihova. ²² Zama la se Devita koasa, "Totoso dogoria rau se Doeqi pa Nobu ranena asa, si gilana valeania rau sapu na asa hokara mo si kote tozi nia se Saula. Ke guana arau mo si va matedi sari turañamu. ²³ Mu koa koa rau, mu lopu matagutu. Gita kara beto mo si hiva va mate gita Saula, ba kote tava sare si goi koa rau."

23

Harupia Devita sa Vasileana Nomana pa Keila

¹ Avoso nia Devita sapu rapata ia ri tinoni Pilisitua sa vasileana pa Keila, meke hikoi rini sari na kiko huiti tiqe ta paketedi. ² Ke nanasia sa se Zihova, "Boka la razai rau sari na tinoni Pilisitua?"

"Uve," gua se Zihova. "Rapati, mamu harupia sa vasileana pa Keila."

³ Ba zama la ia ri nana tie se Devita, tani mo pa Ziuda ba korapa matagutu mo si gami, namu kote hola latu si pude la pa Keila vasina koa sari tinoni variperata tadi na tie Pilisitua. ⁴ Ke nanasa pulea Devita se Zihova meke zama ia Zihova, "La, mamu la rapatia sa vasileana pa Keila sina kote ponini gamu Rau sa minataqara pude va kilasi sari na tinoni Pilisitua."

⁵ Ke topue la pa Keila se Devita meke sari nana tie, meke la rapati rini sari na tinoni varipera Pilisitia, sokudi si va matei rini meke vagi sari dia bulumakao, na kurukuru name. Gua asa harupu gunia e Devita sa vasileana pa Keila.

⁶ Sipu govete se Abiata sa tuna e Ahimeleki meke la somanae koe Devita pa Keila, si palekia sa sa poko hopena tana nati hiama, sapu hoke varavara nia rini la koe Tamasa.

⁷ Tozi nia rini se Saula sapu ele la gua pa Keila se Devita, meke zama si asa, “Ele vekoā Tamasa pa qua ninira. Voi pule nia pa sipata se Devita sipu nuquru la ia sa sa vasileana koa ia na goba meke na sasada nomana sapu koai na rorotoana roza pude tuku betoi.” ⁸ Ke tiokia Saula sa nana qeto minate, pude ene gore la pa Keila pude la koa vari likohae nia sa vasileana meke tuqe vagia se Devita meke sari nana tinoni, gua.

⁹ Sipu avoso nia e Devita sapu korapa mizimizi hiva rapatia Saula si asa, si zama la ia sa se Abiata sa hiama, “Paleke mae nia tani sa poko tana hiama.” ¹⁰ Meke zama se Devita, “Zihova, Tamasa tadi na tie Izireli, ele avoso nia rau sapu korapa mizimizi hiva gore mae huaria e Saula sa vasileana Keila pa guguaqu rau, sa mua nabulu. ¹¹ Vegua, kote vala au mo rina tie pa vasileana Keila koe Saula si rau? Kote mae hinokara se Saula, gua sapu ele avoso nia rau? Zihova Tamasa tadi na tie Izireli, tepa Igo rau, mu olaṅau.”

Meke olaṅa se Zihova, “Kote mae se Saula.”

¹² Meke nanasa pule gúahe se Devita, “Vegua, kote vala pani au mo rina tiena sa vasileana Keila si rau, meke sari na qua tie koe Saula?”

“Kote valani gamu rini,” gúa se Zihova.

¹³ Ke taluarae se Devita meke sari nana tie pa Keila, meke ririzu tokele la. Tata ka onomo gogoto saripu luli koasa. Sipu avoso nia e Saula sapu ele govete se Devita meke sari nana tie si malohoro gore pule mo sa hiniva te Saula, meke lopu la pa Keila si asa.

Koa Tome se Devita koari na Toqere pa Qega

¹⁴ Tome lamae se Devita koari na vasina toqetoqereana pa korapa qega tata pa popoa ivuluna sapu ta pozae Zipi. Podeke sisigitia tugo e Saula pude dogoria, ba lopu va malumia Tamasa pude dogoria Saula si asa. ¹⁵ Koa pa Horesi se Devita koasa qega tata pa Zipi. Gilania Devita sapu korapa hata ia Saula pude va matea si asa. ¹⁶ La va manotia Zonatani pa Horesi, se Devita, meke tozi nia sa koasa sa vina sare te Tamasa. ¹⁷ “Mu lopu matagutu,” gunia sa, “Lopu kaqu boka novaligo e Saula sa tamaqu si goi. Gilana valeana nia nana sa sapu agoi si kote na banara pa popoa Izireli, meke arau si kote na vina ruamu agoi.” ¹⁸ Tavetia ri karua si keke vina tatara madina koasa dia kinoa binaere pa kenuna e Zihova, meke pule nana se Zonatani pa nana popoa, koa hola se Devita pa Horesi.*

¹⁹ Kaiqa tie pa popoa qega Zipi si la totozi koe Saula pa Qibea, “Devita si korapa tome pa mami kali popoa pa Horesi pa toqere Hakila, pa kali

---

* **23:18** 1 Samuela 18:3

latu pa popoa Zesimoni pa popoa ivuluna pa Ziuda.* ²⁰ Mami baṅara, gilana valeania gami sapu hiva sisigiti pude tuḡe vagia goi si asa, ke mamu mae pa mami kali popoa, mami toka nigo pude mu tuḡe vagia si asa.”

²¹ Olaṅa se Saula, “Mani manani gamu e Zihova koasa mia tinokae koa rau. ²² Keke totošo pule mu la, mamu gilana valeania, pavei zoṅazoṅa si koa sa meke esei dogorona. Ele avoso nia rau sapu tumatumaena hola si asa. ²³ Hata vura ni, pavei zoṅazoṅa sari vasidi pu tome si asa, lopu muliṅi nia pude va kamo pule mae ia sa inavoso koa rau, meke kote tiḡe luli gamu rau. Be korapa koa nana koasa vasina asa, si kaḡu hata luli va hitehitekia rau pa korapana sa butubutu Ziuda.”

²⁴ Ke taluarae va kenue koe Saula meke pule la pa Zipi si arini. Koanana pa qega pa Maoni se Devita meke sari nana tie, koa keke lolomo qega ivivuluna, pa kali latu pa popoa Zesimoni pa Ziuda. ²⁵ Taluarae se Saula meke sari nana tie pude la hata ia se Devita, ba avoso nia Devita si asa ke la koa nana koasa toḡere patupatu pa korapa qega pa Maoni. Sipu avoso nia e Saula sapu gua asa, si hadu lulia sa se Devita. ²⁶ Koa pa keke kalina sa toḡere se Saula meke sari nana tie, meke e Devita meke sari nana tie, si pa keke kalina. Tuturei sisigiti govete nia rini se Saula meke sari nana tie sapu korapa zuzuku nono la pude tuḡe vagi si arini. ²⁷ Ba kamo mae koe Saula si keke nabulu paleke inavoso meke zama koasa, “Tuturei pule mae! Korapa rapata nia rina tinoni

---

* **23:19** Sam 54

varipera tadi na tie Pilisitia sa nada popoa.” ²⁸ Ke noso mo hadua Saula se Devita, meke pule la rapati mo sa sari tinoni Pilisitia. Gua asa ke ta pozae na Toqere Vinari Paqahi sa vasina asa. ²⁹ Taluarae se Devita meke la gua pa kali popoa pa Eqedi, vasina si koa tome sa.

24

Harupia Devita sa Tinoa te Saula

¹ Sipu ele beto rapata i Saula sari na tie Pilisitia, si pule mae si asa, meke tozi nia rini sapu korapa koa pa soloso se Devita tata pa Eqedi gua. ² Ke turani Saula sari ka neta tina tie varipera bokabokadi hola pa Izireli, meke la hata ia rini se Devita meke sari nana tie, tata koari na toqere, pa kali gasa rimata koari na patu saripu ta pozae Sari na Patu Tadi na Qoti Pinomodi. ³ Mae kamo si asa koa ke bae tata koari kaiqa bara sipi pa kapa sirana, la nuquru vasina si asa pude turu vale nana gua. Namuna asa tugo mo sa bae sapu tomea Devita meke sari na nana tie pa hubi bukina.* ⁴ Zama si arini koa sa, “Hie sa totošo tamugoi! Ele tozi nigo Zihova sapu kaqu vekoi Sa pa niniraniira tamugoi sari na mua kana meke kaqu evania goi gua sapu leana koa goi pude tavetia.” Name hitehite la se Devita meke la magu vagia sa kukuruna sa poko gele te Saula ba lopu hite va nonoga hokaria tu Saula.

⁵ Meke tiqe podalae balabala va tasuna ia Devita pa nana binalabala, ⁶ meke zama si asa koari nana tie, “Mani hukatau e Zihova si rau

---

* 24:3 Sam 57; Sam 142

pude lopu tavete la nia keketona koa sa qua banara, sapu ele vizatia Zihova pude na banara! Maqu lopu nonovalia rau si asa, sina banara ta vizatana koe Zihova si asa!”* ⁷ Ke tozi va bakala valeania sa koari nana tie si pude lopu raza ia se Saula gua.

Gasa turu se Saula, meke taluarae pa bae, meke podalae ene taloa nana.

⁸ Meke vura luli mudi la se Devita meke titiokia sa si asa. “Qua banara lavata!” Taliri pule se Saula, meke todoño gore pa pepeso se Devita pa pinamana, ⁹ meke zama, “Pude vegua ke va avosi tu goi sari na tinoni pu zama nia sapu arau si korapa podekia pude novaligo si goi, gua?

¹⁰ Boka dogoria telemu sapu vaqurana hokara koasa bae si veko mae nigo Zihova pa niniraira taqarau si goi. Kaiqa ri na qua tie si tozi nau pude va matego, gua, ba tataru nigo rau meke zama sapu lopu kaqu novaligo rau si goi, sina agoi tugo sapu ele vizatigo e Zihova pude na banara. ¹¹ Dotu, tamaqu, mu dono maea sa kukuruna sa mua poko sapu korapa taninia rau hie! Be ele va matego tu rau si goi, ba lopu gua meke sa mua poko mo si magu vagia rau. Sa ginugua hie si boka va gilana valeana nia koa goi, sapu loke qua binalabala si rau pude kukiti nigo babe pude va kleanigo. Ba korapa hata zonazona au goi si rau pude va mate au gua, ba lopu hite tavetia rau si keke sinea atu koa goi.

¹² Mani vilasia Zihova sapu esei gita kara si sea! Mani va kilasigo Sa si goi koa gua sapu tavete mae nia goi koa rau, sina lopu kaqu novaligo

---

* **24:6** 1 Samuela 26:11

rau si goi. ¹³ Gilania mua goi sa zinama koana sapu, 'Na tie kaleana mo tavetia sa kinaleana' gua! Gua asa ke lopu kaqu novaligo rau si goi. ¹⁴ Doño la tu koa sa sapu korapa hiva va matea sa banara Izireli! Doño la tu koa sa sapu korapa hadu lulia sa! Keke siki matena, babe keke gutu mo!*" ¹⁵ E Zihova si kaqu vari pituini gita, meke asa kote vizatia sapu esei gita kara si sea. Mani doño la koa sa ginugua hie si Asa. Mani kopu nau, meke harupau pa limamu goi."

¹⁶ Sipu ele beto zama se Devita, si zama se Saula, "Agoi hinokara si isa, ta tuqu Devita?" meke podalae kabo mo si asa. ¹⁷ Meke zama si asa koe Devita, "Tonoto si goi, arau mo si sea. Tavete valeana mae koa rau si goi, ba arau mo ele tavete atu nia koa goi sa sinea! ¹⁸ Pa rane hie si ele veko au tu e Zihova pa mua ninirañira si rau, ba ele vata dogoro nia goi sapu tolene gua leana hola koa rau si goi sina lopu va mate au goi. ¹⁹ Vegua hoke saputu vagia keke tie sa nana kana meke va taloa pulea madoduraena? Mani mana nigo Zihova si goi gua sapu ele tavete mae nia goi koa rau ninoroi he! ²⁰ Gilana valeania rau sapu kaqu na banara pa Izireli si goi, meke sa binañara si kaqu koa kaurae pa mua tinolie. ²¹ Ba mu va tatara mae nia koa rau pa pozana e Zihova sapu lopu kaqu va matea goi sa qua butubutu, pude sa pozaqu meke sa pozana sa qua puku tatamana si lopu kaqu ta mulinae hokara." ²² Va tatara nia Devita sapu kaqu tavete gua asa si asa. Meke tiqe pule

---

* **24:14** 1 Samuela 26:20

la pa nana vasileana se Saula, ba e Devita meke sari nana tie si pule la dia mo pa dia vasina tometomeana.

25

Sa Minate te Samuela

¹ Mate se Samuela, ke sari doduru tie Izireli si mae varigara beto, meke kabo takatakala koa sa. Beto asa si tiqe pomunu nia rini si asa pa nana vasileana soti pa Rama.

Devita, Nebalo, meke Abiqeli

Mudina sapu gua asa, si la pa soloso qega pa Parani se Devita. ²⁻³ Koanana si keke tie pozana e Nebalo mae guana koasa butubutu te Kelebi, sapu koa koasa vasileana pa Maoni, meke tago pepeso kapae koasa vasileana pa Kameli. Keke tie tagotago hola si asa. Tagoi sa si ka neta tina sipi, meke keke tina qoti. Leleana meke tumatumaena se Abiqeli sa nana barikaleqe, ba na tie bubugoro haru se Nebalo meke lopu hiva ta totolie si asa.

Korapa koto nana sipi se Nebalo pa Kameli. ⁴ Meke sipu korapa koa pa soloso qega si avoso nia e Devita sapu koto sipi se Nebalo, ⁵ ke garuni sa sari ka manege puta tie vaqura pude la pa Kameli, meke hata ia se Nebalo pude tozi nia sa nana inavoso. ⁶ Tozi ni sa pude zama guahe koe Nebalo, "Garunu mae nia Devita koa goi na nana baere sa inavoso hie, 'Mamu koa valeana si goi meke sa mua kinoa tatamana gua tugo ri doduru pu koa turaṅae koa goi. ⁷ Avoso nigo rau sapu korapa koto mua sipi si goi, meke hiva va gilana nigo rau sapu toso koa turaṅa gami sari

na mua sepati pa qega si lopu hite nonovali gami, meke lopu hite keke totošo si ele ta hiko sari dia likakalae pa doduruna sa totošo koa turaña gami rini pa Kameli. ⁸ Mu nanasi tu ba goi, meke kote tozi nigo rini. Gami si mae pa rane tana inešana, meke tepa igo Devita pude va kamo valeana gami goi. Muke gua hokara ba goi poni gami mo gua sapu bokaia goi koa gami na mua nabulu, meke koasa mua baere soti se Devita,” gua si arini.

⁹ Meke sipu kamo rini, si tozi vala nia rina tie te Devita sa inavoso asa koe Nebalo, sapu garunu nia e Devita. Meke aqa vasina si arini.

¹⁰ Meke mumudi tiqe olaña se Nebalo, “Devita? Savana sia? Namu lopu hite ele avavoso nia rau sia! Sokua na nabulu govetedi sa popoa hie kamahire. ¹¹ Lopu kote vagi rau sari na bereti na kolo, meke na masadi rina kurukuru ñame sapu va matei rau pude tadi na tie kotokoto, meke poni vala ni koari na tie sapu arau lopu gilana pavei maedi, gua,”

¹² Pule la koe Devita sari nana tie, meke tozi nia rini gua sapu zama ni e Nebalo. ¹³ Meke zama se Devita, “Belete va nabu ni sari na mia magu varipera” gua, meke va tabe betoa ri doduru. Devita ba belete va nabu nia tugo sa nana magu varipera meke taluarae turani sa si tata ka made gogoto nana tie. Karua gogoto si koa turani sari na likakalae.

¹⁴ Keke koari na nabulu te Nebalo si zama koe Abiqeli sa barikaleqe te Nebalo, “Avoso nia tugo agoi sapu garunu mae ni e Devita pa soloso qega si kaiqa tie paleke inavoso? Mae si arini koasa nada palabatu, ba la sa meke zama panipani.

¹⁵ Ba leana hola koa gami sari tie hire, lopu hite keke tin̄itoṅa kaleana si evaṅia rini koa gami, doduru toṅoso pu koa turāni gami si arini si lopu hite keketōṅa si ele ta hiko. ¹⁶ Va sare gami rini rane na boni, doduru toṅoso si koa turāni gami si arini, meke kopu ni sari na rovana sipi. ¹⁷ Meke gua hokara balabala ia sapu gua asa, mamu vizatia gua sapu boka tavetia goi. Kote tutuvu nia tinasuna sa nada palabatu, meke sa nana kinoa tatamana koasa ginugua hie. Zama hikare hola sa tie hie, na tie bubugoro haru, meke lopu hiva va avoso hokaria sa si keke tie.”

¹⁸ Tuturei sisigiti paleke varigara ni e Abiqeli si ka karua gogoto botubotu bereti, karua kapu kurukuru siṅi na vaeni, ka lima sipi ta kina va popadi, manege zuapa kilo huiti tava popadi, keke gogoto kata qurepi popadi, meke karua gogoto keki piqi^d tava popadi, meke va surāni sa koari na don'ki. ¹⁹ Meke zama la i sa sari na nabulu, “Mi enē va kenue la meke kote luli mudi atu si rau.” Ba lopu keketōṅa si zama la nia sa koasa nana palabatu.

²⁰ Surāna luli pa nana don'ki si asa, meke sipu korapa likoho nia sa sa polo sirāna si vura va hodaka mae mo se Devita meke sari nana tie korapa ene nono mae gua mo koasa. ²¹ Tiqe beto hokara mo zama nia Devita, “Nake kopu totoko ni rau sari nana likakalae pa soloso qega, meke lopu hite keke si ta vagi na ta nonoṅoṅo, ba gua tu asa si hobe nia sa koasa lineana sapu tavetia rau koasa! Lopu vagia gita si keke toṅa koasa nada tinavete pude tokani gita ²² Mani seke va mate au sa Tamasa si rau, be lopu tava mate beto sari

doduru tiena sa tatamana te Nebalo sipu lopu ele munumunu sa popoa.”

²³ Sipu dogoria e Abiqeli se Devita si tuturei gore si asa koasa nana don'ki meke kokotunu gore pa pepeso ²⁴ pa nenena e Devita, meke zama la ia sa, “Muke gua hokara, qua banara. Va avosau! Va gore nia mo koa rau sa tinazutuna. ²⁵ Muke gua hokara! Lopu balabala la i saripu gua zama ni e Nebalo, sa tie kaleana sana! Gua putaputa tugo sa pozana sapu ta poza nia sa, Na tie duviduvili! Qua banara lopu koa si rau vasina toto so mae kamo sari mua nabulu. ²⁶ Lopu va malumu igo e Zihova si goi pude tubehi na va matei sari mua kana. Zama tokotokoro atu koa goi si rau kamahire, koe Zihova, sa Tamasa toana sapu sari na mua kana meke ari doduru pu kukiti nigo, si kaqu tava kilasa, kekenono gua tugo e Nebalo. ²⁷ Muke gua hokara, qua banara. Mu ade vagi sari vinariponi pu paleke mae ni rau koa goi hire, mamu poni ni koari mua tie. ²⁸ Muke gua hokara! Be keketona si tavete va sea ia rau si mamu taleoso nau mo, qua banara. Kaqu va banarigo e Zihova si goi meke sari na tutimu ba gua tugo, sina varipera ponua goi si Asa pa Nana vinaripera, meke loke kinaleana si kaqu evania goi pa doduru mua kinokoa. ²⁹ Be keke tie si rapata igo meke podekia pude va mate igo, se Zihova sa mua Tamasa si kaqu va sare igo, kekenono gua na tie pu kopu totoko nia sa nana tinagotago arilaena. Sapu sari na mua kana, kaqu gona pani Sa, gua tugo sa patu sapu voia na tie pa kurukuru paqala meke gonagona va tapuru taloa ni. ³⁰ Meke sipu ele evani e Zihova

sari doduru ginugua leadi pu va tatara ni Sa koa goi meke va baṅarigo sa pa Izireli, ³¹ si lopu kaqu pulepaho si agoi koasa vinariva matei sapu loke guguana babe pa tinubehe sapu agoi mo balabala ia. Meke pana ele mana nigo e Zihova si goi, si muke gua hokara qua baṅara, mu lopu mulini nau.”

³² Olaṅa la ia Devita se Abiqeli, “Mani tava lavata se Zihova sa Tamasa tadi pa Izireli sapu garunu mae nigo pa rane hie pude mae tutuvau.

³³ Leana hola sa Tamasa sapu poni nigo sa ginilae meke gua pu evaṅia goi koa rau pa rane hie, sapu hukatau koasa vina mate tie gua tugo koasa tinubehe hobe sapu hiva nia rau. ³⁴ Hukatau e Zihova koasa vina kaleanamu goi. Ba tokotokoro va hinokara si rau koasa Tamasa toana tadi pa Izireli, sapu be lopu tuturei mae tutuvau goi, sari doduru tie te Nebalo si kote mate beto sipu lopu ele kamoā munumunu!” ³⁵ Ke tiqe ade vagi e Devita saripu gua paleke mae ni sa koasa, meke zama la ia sa, “Pule la pa mua vetu pa binule. Mu lopu balabala va mamata. Kote evaṅia rau gua sapu hiva nia goi.”

³⁶ Pule la pa dia vetu koe Nebalo se Abiqeli sapu korapa tavete inevaṅa pada pude tana baṅara. Napo meke viviri va hola se Nebalo, ke lopu tozi nia sa keke toṅa osolae pana munumunu koivugona tu. ³⁷ Meke sipu ele beto viviri si asa, si tozi lani sa sari doduru ginugua. Ta kamoe nia sa sa malohoro bulo meke mate beto mo sa tinina. ³⁸ Hola ka manege puta rane si sekea e Zihova se Nebalo meke mate si asa.

³⁹ Sipu avoso nia e Devita sapu ele mate

se Nebalo, si zama si asa, “Vahesia se Zihova! Tubehe hobeia Sa se Nebalo koasa ninovanova laqu rau, meke hukatau Sa si rau na Nana nabulu pude lopu tavete va sea. Va kilasia e Zihova se Nebalo koasa nana kinaleana.”

Meke garunu la nia inavoso e Devita se Abiqeli, tepa ia sa pude haba ia. ⁴⁰ La koasa pa Kameli sari nana nabulu meke zama koasa, “Garunu maeni gami e Devita pude mae turanigo pude na nana barikaleqe, gua.”

⁴¹ Kokotunu gore pa pepeso se Abiqeli meke zama, “Arau sina nana nabulu, qetuqetu tugo si rau pude nuzapi sari nenedia ri nana nabulu.”

⁴² Lopu sana turu meke surana koasa nana don'ki si asa. Luli turania ri ka lima nana nabulu vineki, meke luli koari na nabulu te Devita si asa meke ta evanae na nana barikaleqe.

⁴³ Ele haba ia Devita se Ahinoami sa barikaleqe pa Zezireli, meke kamahire si keke nana barikaleqe pule sa se Abiqeli. ⁴⁴ Koasa totoso tugo asa si vala nia e Saula sa tuna, se Maekolo, sapu na keke barikaleqe tugo te Devita, koe Palitieli tuna koreo e Laise, sapu mae guana pa vasileana pa Qalimi.*

26

Harupia Devita sa Tinoa te Saula pa Vina Rua Totoso

¹ Kaiqa tie pa Zipi si mae koe Saula pa Qibea, meke tozi nia rini sapu se Devita si korapa tome pa toqere pa Hakila, koasa hukihukirina sa soloso qega pa Ziuda, gua.* ² Ke topue la se

* **25:44** 2 Samuela 3:14-16   * **26:1** Sam 54

Saula meke ari ka neta tina nana tie varipera bokabokadi pa Izireli la gua koasa soloso qega pa Zipi pude hata ia se Devita. ³ Ke la koa paki pa kapana sa sirana pa toqere Hakila si arini. Korapa koa nana pa soloso qega se Devita, meke avoso nia sapu mae se Saula pude hata ia gua, ⁴ ke garunu lani sa sari kaiqa tie piko, pude gilania sapu hinokara koa nana tugo se Saula vasina. ⁵ Taluarae la si asa meke la dogoro valeania sa sa vasina pu koa ri Saula meke Abana sa tuna koreo e Nere, sa palabatu tanisa qeto minate te Saula. Puta pa kokorapana hokara se Saula meke koa vari likohae nia ri nana tie varipera si asa.

⁶ Ke nanasia Devita se Ahimeleki sa tie Hitaiti, meke se Abisai sa tasina e Zoabi (Sa tinadia ri si e Zerua), “Esei koa gamu kara si kote luli koa rau pude la koasa vasina sapu koa se Saula?”

“Arau,” olana gua se Abisai.

⁷ Ke koasa boni sana si nuquria ari Devita meke Abisai sa vasina koa se Saula, meke dogoria ri kara sapu pa vari korapana hokara si puta se Saula; sa nana hopere si hodu va turu nia sa pa kapa batuna. Abana meke sari nana qeto minate si puta vari likohae koasa. ⁸ Zama la koe Devita se Abisai, “Koasa boni hie si veko vatu nia Tamasa pa mua ninirana sa mua kana. Ego, maqu hodu nuquru nia gana koasa sa nana hopere telena, meke hodu turanae nia gana pa pepeso pa keke hinodu mo, lopu hite kaqu karua hinodu koa rau.”

⁹ Ba zama se Devita, “Lokari, lopu va matea! Kaqu va kilasia e Zihova sa tie sapu va mate ia

sa Nana baṅara ta vizatana. ¹⁰ Koe Zihova pu toa holana, si gilania qua rau sapu e Zihova telena kote va matea se Saula, be mate pa barogoso si asa ba be pa vinaripera. ¹¹ Lopu va malumau e Zihova pude podekia va matea rau sapu ele va baṅaria Sa! Mada vagia mo sa nana hopere, meke sa vovoina kolo, mada taloa.”* ¹² Ke vagia Devita sa hopere meke sa vovoina kolo sapu koa kapae pa batuna e Saula, meke taluarae taloa si asa meke se Abisai. Loke tie dogoria na gilania sapu sa si ta evaṅa, babe hite vaṅunu na gua. Puta muliuṅu beto sari doduru, sina va puta muliuṅu i e Zihova si arini.

¹³ Meke tiqe karovia e Devita sa kali karovoana sa lolomo, meke la koasa batuna sa toqere, sapu seu pada koarini, ¹⁴ meke kukili pule la koasa qeto minate te Saula meke Abana, “Abana! Boka avosau goi?”

“Esei si korapa kukili variva nuli na va vaṅunia sa baṅara?” gua se Abana.

¹⁵ Olaṅa se Devita, “Abana, lopu agoi tu sa palabatu lavata pa popoa Izireli? Na vegua tu ke lopu kopu nia goi sa mua palabatu sa baṅara? Vaqurana hokahokara mo kaiqa tie si mae nuquru koasa vasina koa gamu si kaiqa tie pude va matea sa mua palabatu. ¹⁶ Lopu garo si goi koasa mua tinavete, Abana! Tokotokoro hinokara si rau koe Zihova toana sapu pada pude tava mate si gamu doduru, sina lopu kopu nia gamu sa mia palabatu sapu ele va baṅaria e

---

* **26:11** 1 Samuela 24:6

Zihova. Dotu! Avei sa hopere tanisa banara, avei sa vovoina kolo sapu koa kapae pa batuna?"

¹⁷ Avoso gilania e Saula sa mamalainina Devita meke nanasa, "Devita, agoi si isa, ta tuqu?"

"Uve, qua banara," olana gua se Devita.

¹⁸ Meke hoda la si asa, "Qua banara, venagua ke korapa hadu luli au tu goi si rau, na mua nabulu? Na sa si tavetia rau? Tinavete kaleana sa si evania rau?" ¹⁹ Qua banara, va avoso mae ia gua sapu kaqu zama nia rau. Be e Zihova tavete gunigo pude kana au si rau, maqu va vukivukihi la koa Sa pude hobeia sa Nana binalabala; ba be na tie mo evania, madi ta gorei nia sa tinalevei te Zihova. Sina hadu vura nau rini koasa pepeso te Zihova, la koasa popoa sapu boka vahesi hoboro nia votiki tamasa rau. ²⁰ Lopu va mate au pa votiki pepeso vasina sapu seu koe Zihova. Na vegua ke mae hata ia sa banara pa Izireli pude va matea sa dodoa gugua arau? Na vegua ke hukue nau sa guana kurukuru pinomo?"

²¹ Olana se Saula, "Tavete va sea si rau. Pule mae, ba tuqu, Devita! Lopu kaqu podeke pulea rau pude va mate igo kamahire, sina ele harupia goi sa qua tinoa koasa boni hie. Guana tie duviduviliqu si rau! Na hahanana kaleana si tavetia rau!"

²² Olana se Devita, "Hie sa mua hopere, qua banara. Va karovo mae ia si keke mua tie, mani mae vagia. ²³ Pia i e Zihova saripu koa va nono na tonoto. Pa rane hie si veko igo Sa pa qua niniranira, ba lopu nonovaligo rau, sina ele va banarigo e Zihova. ²⁴ Kekenono gua tugo sapu harupia rau sa mua tinoa ninoroi he, mani tavete

kekeṇoṇo gua tugo asa se Zihova koa rau pude vata rupahau koari doduru qua tinasuna.”

²⁵ Zama la koe Devita se Saula, “Tuqu, mani mana nigo sa Tamasa! Kote gorevura sari doduru ginugua pu evaṇi goi.”

Ke ene taloa nana se Devita meke pule la pa nana popoa se Saula.

27

Devita koari na Tie Pilisitia

¹ Balabala guahe telena se Devita, “Keke rane si kote va mate au e Saula si rau. Sapu leana hola pude tavetia rau si maqu govete lamo pa Pilisitia. Meke kote mabo nana mo hatau e Saula pa Izireli, meke kote tava leseve mo si rau.” ² Ke taluaræ se Devita meke sari ka onomo gogoto nana tie, meke la koe Akisi sa tuna koreo e Maoko sa baṇara pa vasileana lavata pa Qati. ³ Veko kinoa vasina se Devita meke sari nana tie, na dia tatamana koasa vasileana lavata pa Qati. Turani tugo Devita, sari karua nana barikaleqe, Ahinoami pa Zezireli, meke e Abiqeli sa nabokona e Nebalo pa vasileana Kameli. ⁴ Sipu avoso nia e Saula sapu ele govete la gua pa vasileana lavata pa Qati se Devita si malohoro gore sa nana hiniva pude hata ia.

⁵ Zama koe Akisi se Devita, “Be qetu nau goi si mamu va malumau, maqu koa ia si keke vasileana hite; lopu garoqu rau si pude koa turaṇæ koa goi koasa ṇati vasileana lavata.”

⁶ Ke vala nia Akisi koasa sa vasileana Zikilaqi, meke koasa ginugua asa si podalæ tagoa rina baṇara pa popoa Ziuda sa vasileana pa Zikilaqi.

⁷ Ka manege onomo sidara si koa se Devita pa popoa Pilisitia.

⁸ Koari na toroso arini si hoke sage la razai e Devita meke sari nana tie sari na tinoni pa butubutu Qesura, Qezi, meke Amaleki, saripu ele koa seunaedi koari kukuru popoa kamo la gua tu pa Sura meke Izipi. ⁹ Hoke seke va matemate betoi Devita meke sari nana tie varipera sari doduru tie koari na butubutu sara, ba vagi rini sari na sipi, bulumakao, don'ki, kameli, meke gua tugo sari na poko. Meke hoke pule atu koe Akisi.

¹⁰ Meke hoke nanasa guahe se Akisi koasa, “Pavei si la rapata goi koasa toroso hie?” Meke hoke tozi nia e Devita sapu pa kukuru kali la gua pa popoa qega pa popoa Neqevi^d sa popoa Ziuda babe pa popoa Neqevi kali popoa koasa butubutu te Zeramili, babe pa popoa Neqevi pa kali popoa vasina pu koa ia rina tie pa butubutu Kenaiti, gua. ¹¹ Hoke va mate betoi Devita sari na tie koari na butubutu arini pude loke tie si boka pule la tozia pa Qati sa inavosona sapu gua evania sa, meke sari nana tie. Gua mo asa si tavetavetia Devita koasa doduruna sa nana kinokoa pa Pilisitia. ¹² Ba ronua e Akisi se Devita, meke zama golomo telena, “Ta kukitae zonazona koari nana tie soti pa Izireli se Devita. Ke mani koa tavetavete mo koa rau pa doduruna sa nana tinoa.”

28

¹ Koari na rane sipu korapa koa pa Zikilaqi se Devita, si varigara ni rina tie Pilisitia sari dia qeto

minate pude rapatia se Izireli gua, meke zama se Akisi koe Devita, “Gilania goi sapu agoi meke sari na mua tie si kaqu varipera pa qua kalina.”

² “Leana mo,” gua se Devita, “Na mua nabulu si rau, meke kote dogoria goi telemu gua sapu kaqu boka tavetia rau.” Zama se Akisi, “Leana! Agoi si kaqu na qua tie varipera pu kopu nau ninae rane.”

Nanasia Saula si Keke Tie Matemateana

³ Ego, visoroihe si mate se Samuela, meke talotana nia ri doduru tie Izireli meke pomunu nia rini si asa pa nana vasileana soti pa Rama. Meke ele hitu taloa beto ni e Saula sari doduru tie vakuvakutae na tie matemateana pa doduruna sa popoa Izireli.*

⁴ Meke sipu varigara sa qeto minate tadi pa Pilisitia, si, mae va turu ipi tata pa vasileana pa Sunemu, meke varigara ni Saula sari na tie varipera pa Izireli meke la va turu ipi pa Toqere Qiliboa. ⁵ Sipu dogoria Saula sa qeto minate tadi pa Pilisitia, si tarazuzu si asa, ⁶ ke nanasa la koe Zihova si asa sapu na sa si kaqu tavetia sa gua. Ba lopu olaña hokaria Zihova si asa, lopu pa pinutagita, meke lopu pa Urimi meke Tumimi*, babe koari na poropita.* ⁷ Ke garuni Saula sari nana koimata, “Mi la hata mae nia keke barikaleqe matemateana, meke kaqu la nanasia rau si asa.”

---

* **28:3** Liv 20:27; Diut 18:10-11; 1 Samuela 25:1   * **28:6** Saula si ele va matei sari na hiamu pa Nobi, meke sa poko tana nati hiamu kenukenu sapu koai sari na Urimi meke Tumimi si koa turana Devita kamahire.   * **28:6** Nab 27:21

“Koa nana pa Edora si keke,” gua si arini.

⁸ Ke va gore pani Saula sari na poko banara; va sagei sa sari na poko votikaedi meke sipu ele huporo tu si topue la si asa; luli tugo si karua nana tie, pude la dogoria sa barikaleqe gua. Meke sipu kamo vasina si zama si asa, “Mu nanasia si keke tomate pude mani tozi nau sapu na sa si kaqu tavetia rau,” gua si asa koasa barikaleqe. “Mamu tioko sage nia sa maqomaqona sa tie sapu poza ia rau.”

⁹ Meke olaṅa sa barikaleqe, “Hinokara gilania goi gua sapu ele tavetia sa banara Saula, sapu hitui sa sari na tie matemateana meke na tie vakuvakutae pude taloa pa Izireli. Na vegua ke podekia goi pude sekesekei nau? Pude va mate au gua?”

¹⁰ Meke tavetia Saula si keke vina tatara madina. “Pa kenuna Zihova sa Tamasa Toana si va tatara nia rau sapu lopu kaqu tava kilasa si goi pana tavetia goi si hie,” gua si asa.

¹¹ “Esei si kaqu tioko sage ponigo arau?” gua sa barikaleqe.

“E Samuela,” gua si asa.

¹² Sipu dogoria sa barikaleqe se Samuela si gagaemana si asa meke zama la koe Saula, “Na vegua ke sekesekei nau goi si rau? Agoi mo sa banara Saula!”

¹³ “Mu lopu matagutu!” gua sa banara koasa. “Na sa si dogoria goi?”

“Dogoria rau si keke tomate sapu vura sage mae guana pa pepeso,” gua sa barikaleqe.

¹⁴ “Vea donodono gua si asa?” nanasa gua se Saula.

“Keke barogoso si vura mae,” gua sa barikaleqe. “Poko nia sa si keke poko gele doduru.”

Meke gilania Saula sapu e Samuela mo si asa, meke kokotunu pa pepeso si asa pa pinamana.

¹⁵ Zama se Samuela koe Saula, “Na pude vegua ke sosoara au goi? Na pude vegua ke va pule mae au goi?”

Meke olaña se Saula. “Na koa pa tinasuna lavata si rau! Sari na tie Pilisitia si varipera mae koa rau, meke namu ele veko pani au e Tamasa si rau. Lopu hite olaña hokarau Sa si rau, koa ri na poropita babe koari na pinutagita. Gua asa ke tiokigo rau si goi, pude kaqu tozi nau gua sapu kaqu tavetia rau.”

¹⁶ Zama se Samuela, “Na pude vegua ke tiokau goi si rau, sipu ele veko panigo Tamasa si goi meke ta evanae na mua kana goi si Asa? ¹⁷ Ele tavetia Zihova koa goi gua sapu ele tozi nigo Sa koari na qua zinama; ele vagi taloa nia Sa sa binanara koa goi meke vala nia tu Sa koe Devita.*

¹⁸ Agoi si ele sekea sa tinarae te Zihova, meke lopu va gorevura ia goi gua sapu hiva nia Zihova pa Nana tinanaziri koari na tinoni Amaleki, meke lopu va mate betoi goi sari doduru pu tagoi rini. Gua asa ke tavete atu nia e Zihova koa goi sapu gua korapa ta evana kamahire.* ¹⁹ Kaqu vala nigo Sa si goi meke sari na tie Izireli koari na tie Pilisitia, meke vugo agoi meke sari na tumu si kaqu koa somanae koa rau, meke kaqu vala ni

---

* **28:17** 1 Samuela 15:28   * **28:18** 1 Samuela 15:3-9

tugo Zihova pa limadia ri na tie Pilisitia sa qeto minate tadi pa Izireli.”

²⁰ Pa toতোসো tugo asa si hoqa gore meke eko oporapaha pa pepeso se Saula; holoqoru nia sa gua sapu zama nia Samuela. Malohoro si asa, sina lopu hite hena keketona pa doduruna sa rane na boṅi asa. ²¹ Ene la sa barikaleqe koasa meke dogoria sapu matagutu hola si asa, ke zama si asa koa sa, “Mu avoso mae koarau. Vatasuna ia rau sa qua tinoa koa gua sapu tepa ia goi. ²² Ke leana, mamu lulia mo gua sapu tepa ia rau. Maqu va namanama i kaiqa ginani. Kaqu henahena si goi pude niṅira padana pude ene pule,” gua.

²³ Ba korona se Saula meke zama sapu lopu kaqu henahena si asa gua. Ba ososo nia tugo ri na nana koimata si asa pude henahena. Mumudi hoi si tiqe malumu si asa, tekulu si asa pa pepeso meke habotu pa teqe. ²⁴ Tuturei va matea sa barikaleqe si keke tuna bulumakao sapu pausia sa meke vagi sa si kaiqa palava, qaliri sa, meke kinai si kaiqa bereti sapu loke isitidi. ²⁵ Vekoi sa barikaleqe pa kenuna e Saula meke sari nana koimata sari na ginani, meke henahena si arini. Meke tiqe taluarae tugo boṅina asa si arini.

29

Kilua rina Tie Pilisitia se Devita

¹ Turana va kamo varigara ni rina tinoni Pilisitia pa Apeka sari doduru dia qeto minate, meke korapa varigara koa keke bukaha pa lolomo pa Zezireli sari na tinoni Izireli. ² Turana vura ni ri ka lima banara Pilisitia sari dia qeto minate

koari hopeke pukuna, pukuna keke gogoto meke pukuna keke tina. Luli mae pa mudidi sa banara Akisi turania sa se Devita meke sari nana tie. ³ Dogori rina palabatu nomadi tanisa qeto minate tadi pa Pilisitia si arini, meke nanasa, "Na sa si tavetia rina tinoni Hiburu tani?"

Olaña se Akisi, "Hie si e Devita, na palabatu nomana te Saula sa banara pa Izireli. Ele hola keke vuaheni si koa koa rau si asa, meke loke ginugua kaleadi si taveti sa podalae gua tooso kamo mae sa koa rau?"

⁴ Ba bugoro nia rina palabatu nomadi pa Pilisitia se Akisi, meke zama ia rini, "Va pule la ia sa tie sana koasa vasileana sapu vala nia goi koasa. Lopu va malumia pude luli somanae koa gita pa vinaripera. Na kote taliri gita sa pa korapa vinaripera. Keke sirana leana pude va qetu pulea sa sa nana banara pa vinaribulei si pude va matei sa sari nada tie. ⁵ Lopu asa tu se Devita sapu kera nia rina barikaleqe tooso pekapeka rini? 'Saula va matei sari na tina tie, ba e Devita sari ka manege tina tu,' gua."*

⁶ Ke tiokia Akisi se Devita meke zama ia sa, "Zama tokotokoro va hinokara atu koa goi si rau koasa pozana Zihova pu Toana, sapu loke kinaleana si tavetia goi koa rau; meke qetu hola nigo rau pude va somanigo pa vinaripera. Lopu hite keke sinea si dogoria rau koa goi podalae sipu mae koa rau si goi meke kamo kamahire. Ba sari kaiqa banara si lopu qetu nigo si goi. ⁷ Ke mamu pule pa binule, mamu lopu tavetia si keke ginugua sapu lopu kaqu ta qetue koarini."

---

* 29:5 1 Samuela 18:7, 21:11

⁸ Olanā se Devita, “Na sa si tavete va sea ia rau, banāra? Be gua asa sa mua zinama sapu loke sineā si dogoria goi koa rau seunae gua kamo mae rau koa goi gua, si na venagua tu ke lopu kaqu luligo rau qua palabatu meke na banāra, pude la razai sari na mua kana?”

⁹ Olanā se Akisi, “Pa qua binalabala, si dogorigo rau sapu kekenoŋo guana keke mateana te Tamasa si agoi. Ba ele zama nia rina banāra pule pa Pilisitā sapu lopu kaqu luli somanae koa gami pa vinaripera si goi, gua. ¹⁰ Ke gua asa, vugo munumunu, Devita meke gamu doduru sapu taluarāe koe Saula meke karovo mae koa rau, si kaqu vaŋunu vaqavaqasa hokara meke pule.”

¹¹ Ke vaŋunu vaqavaqasa hokara se Devita meke sari nana tie meke topue pule la pa Pilisitā, meke hola la pa Zezireli sari na tie Pilisitā.

30

Sa Vinaripera koari na Tie pa Butubutu Amaleki

¹ Mudina karua rane si kamo pule se Devita meke sari nana tie pa Zikilaqi. Meke dogoria rini sapu ele rapata va hodakia rina tinoni Amaleki si pa kali la gua pa qega pa popoa Neqevi pa Ziuda, meke rapatia rini si pa Zikilaqi. Sulua rini sa vasileana, ² meke tuqe vagi rini sari doduru barikaleqe, lopu keke si va matea rini, ba turana taloa beto ni rini totošo taluarāe. ³ Sipu kamo mae se Devita meke sari doduru nana tie si dogoria rini sapu ta sulu sa vasileana, meke sari na dia barikaleqe, tudia koreo na vineki si ta

vagi taloa. ⁴ Kabo se Devita meke sari nana tie, meke lopu hite ari mokodi osolae mazoporo beto. ⁵ Sari karua barikaleqe te Devita, sari Ahinoami sa barikaleqe pa Zezireli, meke Abiqeli sa naboko te Nebalo pa Kameli, ba ta vagi taloa tugo.*

⁶ Balabala mamata sisigiti se Devita, sina ta naziri hola sari nana tie sapu ta vagi taloa sari na tudia meke hiva gona nia patu rini si asa, ba va ninira pule nia se Devita koe Zihova sa nana Tamasa. ⁷ Zama la koe Abiata sa nati hiama kenukenue, sapu sa tuna e Ahimeleki se Devita, "Paleke mae nia sa poko hiama hopena." Meke paleke vala nia e Abiata.* ⁸ Nanasa la ia Devita se Zihova, "Maqu hadu luli la i sari na kana na tie varipera hikohiko? Kote boka kamo razai na tuqe vagi rau si arini?"

Olaņa se Zihova, "Hadu luli la i, kote kamoi goi meke harupi saripu ta turana taloa," gua.

⁹ Ke topue se Devita meke sari ka onomo gogoto nana tie varipera, meke sipu kamo rini sa tabahoara koasa leana pa Beso, kaiqa arini si koa hola vasina. ¹⁰ Ene hola latu se Devita meke sari ka made gogoto tie varipera. Sari karua gogoto tie si lopu boka karovia rini sa leana hite na malohoro hola ke koa hola dia. ¹¹ Dogoria ri kasa tie pu luli hola koe Devita si keke koreo Izipi pa keke vasina ivuluna, meke turana la nia rini koe Devita, meke ponía ginani na kolo rini, ¹² kaiqa piqi tava popadi, meke karua kata resini. Beto henahena sa si ninira pule. Ka neta rane dodurudi si loketona hokara hite hena na napoa

* **30:5** 1 Samuela 25:42-43

* **30:7** 1 Samuela 22:20-23

si asa. ¹³ Meke nanasa gunia e Devita, “Esei sa mua palabatu, meke pavei maemu gua?”

“Arau sina tie Izipi na nabulu tana keke tie Amaleki. Veko pani au sa qua palabatu ka neta rane hola gua, sina moho si rau. ¹⁴ Rapatia gami sa kukuru popoa tadi na tie Keretaiti meke gua tugo sa popoa Neqevi pa Ziuda, meke sa popoa Neqevi pa popoa qega tanisa butubutu te Kelebi, meke sulua gami sa vasileana Zikilaqi,” gua si asa.

¹⁵ Nanasia Devita, “Boka turaña lani au goi koari na tie varipera pu raza hikoï sari na popoa sara?”

Olaña si asa, “Boka mo, be va tatara nau goi pa korapa pozana sa mua Tamasa sapu lopu kaqu va mate au goi babe va pule vala au koasa qua palabatu.” ¹⁶ Meke turaña la nia sa se Devita koarini.

Hopeke hurakatae lamae sari na tie varipera te Amaleki koasa popoa vasina; henahena na napo meke qetuqetu nia rini sa ninomana gua sa dia vinagi koari na likakalae pu vagi rini pa Pilisitia meke Ziuda. ¹⁷ Pana vaqavaqasa koivugona si rapata ni e Devita meke sari nana tie. Rapati ri podalae munumunu osolae lodu sa rimata. Lopu keke si toa, ba ari ka made gogoto tie vaqura mo saripu suraña pa dia kameli meke govete. ¹⁸ Harupi Devita sari doduru tie meke sari na likakalae saripu vagi rina tinoni Amaleki, gua tugo sari karua nana barikaleqe. ¹⁹ Doduru si ta vagi pule beto. Vagi pule ni Devita sari doduru tudia ri nana tie, meke sari doduru likakalae saripu vagi rina tie Amaleki. ²⁰ Vagi pule beto ni

Devita sari doduru sipi na bulumakao, meke va ene kekenu i ri nana tie sari rovana pinausu pa kenudia meke zama, “Doduru hire si te Devita!” gua.

²¹ Meke tiqe kekere pule la se Devita koari karua gogoto tie saripu malohoro, meke koa hola pa tabahoara koasa leana pa Beso. Vura mae tutuvia rini se Devita meke sari nana tie, meke ene sage la tutuvi na hapahapa ni e Devita si arini. ²² Ba kaiqa tie kaleadi na loke laedi saripu luli koe Devita si zama, “Lopu luli gita rini, gua asa ke lopu kaqu va hia poni likakalae gita si arini. Boka vagi mo rini sari na dia barikaleqe na tudia, madi taloa.”

²³ Ba olaña se Devita, “Kasa turañaqu lopu tavete gua koari na likakalae pu ele ponini gita e Zihova! Kopuni gita na va sare gita Sa meke ponini gita Sa sa minataqara koari na nada kana. ²⁴ Loke tie si kote lulia sapu gua balabala ia gamu! Doduru si kaqu vari nonoi puta sa vinahia. Arini pu koa hola pude kopu ni sari na likakalae si kaqu vagi kekenono gua puta tugo koari pu luli pa vinaripera.” ²⁵ Tavete nia tinarae e Devita si hie, meke ta luli si hie pa Izireli podalae koasa toso asa.

²⁶ Sipu kamo pule pa Zikilaqi se Devita, si va garunu la nia sa kukuruna sa vinagi likakalae koari na turañana, sari na koimata pa Ziuda, meke tozia sa sa inavoso guahe koa rini, “Hie sina vinariponi tamugamu koari na vinagi likakalae sapu vagi gami koari na kana te Zihova.” ²⁷ Va garunu la tugo koari na tie pa Betolo, koari na tie pa Rama pa popoa Neqevi

pa qega pa popoa Ziuda, meke koari na tie pa vasileana pa Zatiri, ²⁸ Aroere, Sipimoti, Esitemoa, ²⁹ meke Rakala; la pa butubutu te Zeramili, koari butubutu Kenaiti, ³⁰ meke koari na tie pa vasileana Homa, Borasani, Ataka, ³¹ meke Heboroni. Garunu lani sa koari doduru vasidi pu ene vilorae i sa meke sari nana tie.

31

Sa Minate te Saula meke sari na Tuna

¹ Razai ri na tie Pilisitia sari na tie Izireli pa toqere Qiliboa, meke govete ni ri na tie Izireli. Sokudi ri na tie Izireli si mate vasina. ² Zukuru sage luli la sari na tie Pilisitia meke va mate i rini sari ka neta tuna Saula: ari Zonatani, Abinadabi, meke e Malakisua. ³ Niñira hola sa vinaripera pa vari kalina Saula, meke goto ia na tupi tadi na kana si asa meke bakora va kaleana. ⁴ Zama si asa koasa nana tie paleke tñitona varipera, “Mu lobusu vagia sa mua magu varipera, mamu hova va mate au, pude madi lopu va sisire nau na va mate au ri na tie Pilisitia huporodi hire si rau.” Ba matagutu hola nia sa koreo vaqura sapu gua asa. Ke vagia Saula sa nana magu varipera meke hoqa la ia sa meke va mate pule nia. ⁵ Dogoria sa koreo vaqura sapu ele mate se Saula, ke sa koreo ba hoqa va mate pule nia tugo koasa nana magu varipera meke mate turania sa se Saula. ⁶ Meke gua asa sa minate te Saula meke sari ka neta tuna sa, meke tanisa koreo vaqura pu paleki sari na tñitona varipera te Saula; sari doduru tie te Saula si mate beto koasa rane sana. ⁷ Sipu avoso nia ri na tie Izireli pu koa pa kalina sa

lolomo pa Zezireli meke pa kali gasa rimata pa Ovuku Zodani, sapu govete sa qeto minate Izireli gua, meke e Saula ba mate meke sari ka neta tuna tugo gua, si govete veko pani rini sari dia vasileana. Meke mae sari na tie Pilisitia meke koai si arini.

⁸ Pa koivugona mudina sa vinaripera si la tañini vagi ari na tie Pilisitia sari tiñitoña arilaedi koari na tomatedi ri na tie Izireli, meke dogoria rini sa tinina e Saula meke sari ka neta tuna eko dia pa toqere Qiliboa. ⁹ Kupa ia rini sa batuna Saula, va gorei rini sari nana poko varipera meke garunu lani rini pa doduruna sa popoa Pilisitia sari na tie paleke inavoso, pude la tozia sa inavoso leana koari na dia beku meke koari na tinoni gua. ¹⁰ Meke vekoi rini sari nana tiñitoña varipera pa zelepade tanisa tamasa maqota se Asitoreti, meke poka kapa nia rini pa kapagoba sa tinina pa vasileana Beti Sani.

¹¹ Sipu avoso nia ri na tinoni pa Zabesi pa popoa Qileadi gua sapu evañia ri na tie Pilisitia koe Saula, ¹² si topue la sari na tie varane meke enea rini sa doduruna sa boni osolae kamo pa Beti Sani. Va gore vagia rini sa tinina Saula meke sari na tuna pa goba; paleke pule lani rini pa Zebesi, meke sului rini vasina. ¹³ Meke vagi rini sari na susuridi meke pomunu ni rini si arini pa kauruna sa huda tamarisiki pa korapa vasileana Zabesi, meke koa madi na lopu henahena si arini koari ka zuapa rane.

Buka Hope
The Holy Bible in the Roviana language of the
Solomon Islands
Buk Baibel long langguis Roviana long Solomon
Islands

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Roviana

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

2a5324ac-61e8-5e5b-b226-f3d15850d7c5